

GRAFIKAI SZEMLE

SAKFIÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁCAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSOK SZAKKÖRÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

Szerkesztőség:

Budapest, V., Hold-utca 7.

Megjelen minden hó 20-án.

Előfizetési ár: egész évre 2 frt, félévre 1 frt.

Kiadóhivatal:

Budapest, V., Hold-utca 7.

Könyvnyomdák és betűöntődék Budapesten.

KÖNYVNYOMDÁK.

I. kerület (Vár).

Magyar kir. Államnyomda,
Nándor-ter 1.
Magy. kir. tud. egyetemi
nyomda,
Iskola-ter 3.

II. kerület (Viziváros).

Bagó M. és Fia,
Ponty-utca 4.
Heisler Jaroslav,
Várkert-rakpart 1.
Müller K. (Münster K.),
Albrecht-út 3-5.

III. kerület (Ó-Buda).

Bartalits Imre,
Remetehegy.
Bichler I.,
Kiskorona-utca 15.
Wimmer Márton,
Sertőző-utca 10.

IV. kerület (Belváros).

Angló-nyomda
Molnár-utca 24.
Athenaeum, irodalmi és
nyomdai részv.-társ.,
Ferenctiek-tere 3.
Barcza József,
Lipót-utca 30.
Belvárosi könyvnyomda,
(tul. Varga E. és Grósz B.)
Lipót-utca 43.
Buschmann Ferencz,
Koronaherceg-utca 8.
Franklin-Társulat, magy.
irod. int. és könyvny.,
Egyetem-utca 4.
Goszler Gyula,
Aranykez-utca 1.
Hedvig S.,
Károly-körút 22.
Hunyadi Mátyás, irod. és
könyvnyomda-intézet,
Zöldfa-utca 43.
Kahn és Róth,
Ujvilág-utca 6.
Langer Ede és Fia,
Zsibárus-utca 1.
M. kir. posta és távir-
igazgatóság könyvny.
Főposta-épület.
Mercur kő- és könyv-
nyomda,
Kecskeméti-utca 5.
Nagy Sándor,
Papnövelde-utca 8.
Országgyűlési Értesítő kő-
és könyvnyomdája r. t.
Megyeház-utca 12-13.
Pataki I. utóda (Sarkadi I.),
Egyetem-utca 2.
Id. Poldini Ede és Társa,
Mária Valéria-utca 5.

Süsz Dávid,
Molnár-utca 37-39.
Singer Lipót,
Károly-körút 24.
Székesfővárosi házi ny.,
Lipót-utca 32.
Ullmann József,
Régi posta-utca 4.
Várnai Fülöp,
Régi posta-utca 3.
Wodianer F. és fiai,
Sarkantyús-utca 3.

V. kerület (Lipótváros).

Bendiner A.,
Arany János-utca 18.
Czettel és Deutsch,
Bálvány-utca 12.
Hamburger és Birkholz,
Nádor-utca 19.
Hungária-könyvnyomda
és kiadó-üzlet,
Vácz-körút 34.
Kálmán M. és Társa,
Vadász-utca 32.
Kanitz C. és Fiai,
Vadász-utca 26.
Károlyi György,
Kálmán-utca 5.
Kaufmann József,
Arany János-utca 4.
Kertész József,
Mária Valéria-utca 11.
Kollmann Fülöp,
Arany János-utca 34.
Légrády Testvérek,
Vácz-körút 78.
Lőw Ede,
Vácz-körút 80.
Magyar Nők Lapja nyom-
dája,
(tul. Kirschmann I.) Hold-
utca 25.
Márkus Samu,
Báthory-utca 20.
Minerva kő- és könyv-
nyomda,
(tul. Gansl Zs.) Sas-u. 29.
M. kir. postatakarékpénz-
tár nyomdája,
Széchenyi-utca 2.
Országos központi közsé-
gi nyomda-részvénytárs.
Lipót-körút 22.
Pallas, irodalmi és nyom-
dai részvénytársaság,
Kálmán-utca 2.
Pesti Könyvnyomda-
Részvénytársaság,
Hold-utca 7.
Pesti Lloyd-társulat
Könyvnyomdája,
Dorottya-utca 14.
Pollák M. Miksa,
Bálvány-utca 21.
Pressburg Frigyes,
Arany János-utca 14.

Redó Testvérek,
Klotild-utca 20.
Schlesinger és Kleinberger,
Bálvány-utca 18.
VI. ker. (Terézváros).
Bróza Ottó,
Vácz-körút 17.
Ehrnstein Mór,
Laudon-u. 4.
Engel S. Szigmond,
Lovag-utca 7.

Európa, irodalmi és nyom-
dai részv.-társaság,
Ó-utca 12.
Fővárosi nyomda-, vona-
zó- és könyvkötő-
részvénytársaság,
Podmaniczky-utca 39.
Fried és Krakauer,
Eötvös-utca 19.
Fuchs Samu és Társa,
Podmaniczky-utca 27.
Calitzenstein H.,
Hajós-utca 33-35.
Gelléri és Székely,
Podmaniczky-utca 47.
Goldschmidt Lipót,
Révay-utca 6.
Gross és Grünhut,
Ó-utca 50.
Grünhut Miksa,
Lázár-utca 2.
Gutenberg-nyomda,
Gyár-utca 31.
Herrman Ignác,
Laudon-utca 10.
Hornyánszky Viktor,
Aradi-utca 14.
Hunnia-könyvnyomda,
Szerecsen-utca 65.
Kassino Jakab,
Király-utca 26.
Klein Testvérek,
Révay-utca 14.
Kosmos műintézet, kő- és
könyvnyomda r.-t.,
Aradi-utca 8.
Közművelődési irod. és
nyomdai intézet
(Szemere és Társa),
Izabella-utca 70.
Kunusy Vilmos és Fia,
Teréz-körút 38.
Löbl Dávid,
Andrássy-út 19. és Sze-
recsen-utca 22-26.
Magy. kir. államvasutak
menetjegy-nyomdája,
Csengery-utca 33.
Mahrer Testvérek,
Szerecsen-utca 38.
Manswirth Lipót,
Podmaniczky-utca 5.
Markovits és Garai,
Lázár-utca 13.
Muskát Béla,
Teréz-körút 31

Nagel István,
Dessewffy-utca 21.
Neumayer Ede,
Szerecsen-utca 35.
Pollacsek Mór,
Révai-utca 22.
Posner K. Lajos és Fia,
Csengery-utca 31.
Quittner József,
Szerecsen-utca 1.
Radó Izor,
Vácz-körút 1.
Rand és Hirsch,
Podmaniczky-utca 43.
Rigler József Ede r.-t.,
Rózsa-utca 55.
Roth és Krausz,
Vasvári Pál-utca 9.
Schlänger Testvérek,
Dessewffy-utca 23.
Schmidl H.,
Szerecsen-utca 6.
Spatz Henrik,
Ilunyady-ter 11.

VII. kerület (Erzsébet- város).

Deutsch József,
Károly-körút 7.
Eckstein Bernat,
Király-utca 45.
Feldmann Mór,
Dohány-utca 6.
Garai Mór,
Károly-körút 3.
Goldfaden Márk,
Kazinczy-utca 7.
Kazinczy-könyvnyomda,
Kazinczy-utca 2.
Kauders Ferencz,
Csömöri-út 28.
Klopper Samu,
Kazinczy-utca 35.
Kohn Tivadar,
Kazinczy-utca 2.
Löbl Mór,
Király-utca 27.
Löblowitz Zsigmond,
Csömöri-út 54.
Neuwald Illés,
Dohány-utca 44.
Pannonia-nyomda,
Rombach-utca 8.
Propper Leó,
Erzsébet-körút 35.
Reich Ármán,
Dohány-utca 84.
Rubin J.,
Király-utca 13.
Schmelcz és Schillinger,
Akácfa-utca 22.
Spitzer és Somogyi
Klauzál-utca 31.

Weisz és Feldmann
Csanyi-utca 18.
Wendt és Bergsmann,
Károly-körút 19.
Zeisler M.,
István-ter 17.

VIII. ker. (Józsefváros).

Alkotmány-könyvny.,
Mária-utca 11.
Budapesti Hirlap nyomd.
Rökk Szilárd-utca 4.
Ozv. Fried Ignáczt.
József-utca 14.
Fritz Ármán,
József-körút 9.
Jäger T.,
Kerepesi-út 23.
Klein Vilmos,
Kerepesi-út 73.
Kohn Simon,
József-körút 5.
Laufer M.,
Nagyfuvaros-utca 11.
Országos Hirlap nyomd.
József-utca 45.
Rózsa Kálmán és neje,
Szentkirályi-utca 30.
Szent Gellért-nyomda.
(Valter E.)
Práter-utca 44.
Szent László-nyomda.
Rökk Szilárd-utca 28.
Vörösmarty-nyomda.
József-körút 14.
Weissenberg Ármán,
József-körút 28.

IX. ker. (Ferenctváros).

Engelmann Mór,
Vámház-körút 15.
Pátria-nyomda részvényt-
ársaság,
Üllői-út 25.
Vasvári Lajos,
Üllői-út 41.

X. kerület (Kőbánya).

Első kőbányai könyvny.
Jászberényi-út 1.

BETŰÖNTÖDÉK.

Államnyomda (l. f.)
Athenaeum (l. f.)
Egyetemi nyomda (l. f.)
Első Magyar Betűöntőde-
Részvénytársaság,
VI., Dessewffy-utca 32.
Fischer és Mika
VI., Révay-utca 6.
Franklin-társulat, könyv-
nyomda-részvénytárs.
Pallas-nyomda r. t. (l. f.)
Pátria-nyomda (l. f.)
Pesti Könyvnyomda-r.-t.
(l. f.)
Rigler J. E. (l. f.)

KÖNYVNYOMDÁK A VIDÉKEN.

<p>Abauj-Szántó. Baksy Barna.</p> <p>Abauj-Szepsi. Vongrey Gusztáv.</p> <p>Ada. Berger L.</p> <p>Alsó-Kubin. Trnkóczy József.</p> <p>Apatin. Szavadih József.</p> <p>Arad. Aradi nyomda-részvénytársaság. Bloch H. Első aradi amerikai gyors-sajtó-nyomda (tul. Kerpich Zsigmond). Gör. kel. egyházmegyei nyomda Gyulai István. Lengyel Lipót. Muskát Miksa. Tribuna Poporului r.-t. nyomdája. Réthy Lipót és fia. Varga József társa (tul. Steigerwald A.).</p> <p>Aranyos-Maróth. »Dóczy-nyomda (tulajd.: Némédi László).</p> <p>Aszód. Magy. kir. javító-intézet nyomdája.</p> <p>Baja. Kollár Antal és fia. Nánay Lajos. Streinz Gyuláné.</p> <p>Balassa-Gyarmat. Balassagyarmati könyvnyomda-részv.-társ. Halyák István.</p> <p>Balázsfalva. Gör. kath. püspöki nyomda</p> <p>Bánffy-Hunyad. Salamon Mór.</p> <p>Baróth. Mizsír Adám.</p> <p>Bártfa. Blayer M.</p> <p>Békés. Báró Drechsel Géza. Povázsay László.</p> <p>Békés-Csaba. Corvina-ny. (Szihelszky József.)</p> <p>Lepage Lajos. Povázsay testvérek.</p> <p>Belényes. Süssmann Lázár.</p> <p>Beregszász. Haladás-könyvnyomda, (tul.: Jubász Piroska). Engel Jenő.</p> <p>Beszterce. Botschar T. Csallner Károly.</p> <p>Besztercebánya. Machold F. Singer és Sonnenfeld.</p> <p>Bicske. Lederer Hermann.</p> <p>Bonyhád. Raubitschek Izor.</p> <p>Brassó. Brassói Lapok nyomdája (tulajd.: Grünfeld R.). Ciureu és társa. Gött János fia. Herz I. B. Muresianu Aurél. Schlandt G.</p> <p>Breznóbánya. Kreissler J.</p> <p>Buziás. Ullmann F.</p> <p>Csákovya. Chudy Testvérek.</p> <p>Csáktornya. Fischel Fülöp.</p> <p>Csikszerecs. Györgyjakab Márton.</p> <p>Csongrád. Csongrádi Híradó nyomdája (tul.: Hegyi Antal). Szóke Pál. Tiszavidéki nyomdája, (tulajd.: Silber Jánosné, Weisz Markus).</p> <p>Csorna. Neumann Samu.</p>	<p>Csurgó. Vágó Gyula.</p> <p>Czegléd. Piros J. és Tarsa. Sebők Béla.</p> <p>Debreczen. Csokonai nyomda- és kiadó-részvénytársaság. Hoffmann és Kronovitz. Kutasi Imre. László Albert. Pongrácz Géza. Schwartz E. Városi nyomda.</p> <p>Deés. Demeter és Kiss. Goldstein Jakab.</p> <p>Detta. Heldenwanger József.</p> <p>Déva. Hirsch Adolf. Kroll Gyula.</p> <p>Devescer. Rosenberg Zsigmond.</p> <p>Dicső-Szent-Márton. Hirsch Mór.</p> <p>Ditró. Ditró és Szárhegy községek nyomdája.</p> <p>Dombóvár. Első dombóvári könyvnyomda és papírszergyár.</p> <p>Dunaföldvár. Schwarz Manó.</p> <p>Duna-Szerdahely. Adler Netti. Goldstein Józsu.</p> <p>Eger. Baross-nyomda (tulajd.: Paunz S.). Egri könyvny. részv.-társ. Erséki lyceumi nyomda. Löw Sámuel. Pollitzer Jenő.</p> <p>Eperjes. Kösch Árpád. Pannónia-nyomda (tulajdonos: Stehr D.). Stamberger Lajos. Ersékújvár. Kohn Samu Winter Zsigmond.</p> <p>Ér-Mihályfalva. Beck Adolf.</p> <p>Erzsébetfalva. Matkovich Aladár.</p> <p>Erzsébetváros. Kotzauer D.</p> <p>Esztergom. Buzárovits Gusztáv. »Iunna« könyvnyomda (tul. Gerenday József).</p> <p>Laiszky János. Tábor Adolf.</p> <p>Fehértemplom. Wunder J. Kuhn Péter.</p> <p>Felső-Eőr. Schodisch Lajos.</p> <p>Fertő-Nezsider. Horváth B.</p> <p>Fiume. Battara P. Chiuzre & Co. Jerouscheg G. Karletzky Ferencz. Mochovich Emidó Stabilimento Tipo-litografico Fiumano.</p> <p>Fogaras. Thierfeld Lipót.</p> <p>Galánta. Első galántai könyvny.</p> <p>Galgóc. Szold Jakab. Sterner Adolf.</p> <p>Gyergyó-Szent-Miklós. Szabó Testvérek.</p> <p>Gyoma. Kner Izidor.</p> <p>Gyöngyös. Braun Bertalan. Herzog Á. E. Kohn L. Kohn Mór. Kovács és Schimerling.</p>	<p>Győr. Fischer István és F. utóda Nitsmann József. Győregyházmegyei könyvnyomda. Pannónia-könyvnyomda (tul. Szávay és Raab). Surányi János.</p> <p>Győr-Sziget. Gross G. és társa.</p> <p>Gyula. Corvina-nyomda. Dobay János.</p> <p>Gyulafehérvár. Püspöki lyc. nyomda (bérlo: Papp György). Voltz B.</p> <p>Hajdú-Böszörmény. Szabó Ferenczné</p> <p>Hajdú-Nánás. Bartha Imre.</p> <p>Hajdú Szoboszló. Pion Gyula.</p> <p>Halas. Präger Ferencz.</p> <p>Hatvan. Hoffmann J. L.</p> <p>Hódmező-Vásárhely. Hódmezővásárhelyi nyomda és kiadó r.-t. Lévai Fülöp. Vásárhely és Vidéke nyomdája (tul. Endrey Gyula dr.).</p> <p>Hollcs. Hotascha J.</p> <p>Homonna. Waller M.</p> <p>Huszt. Mermelstein Fülöp.</p> <p>Igló. Schmidt József. Tátra-könyvnyomda (tul.: Stein Ignác.)</p> <p>Ipolyság. Neumann Jakab.</p> <p>Jász-Apáti. Gallovich Dezső.</p> <p>Jászberény. Brünauer Adolf és Társa.</p> <p>Kabod. Deutsch Mózes.</p> <p>Kalocsa. Malatin Antal. Werner Ferencz.</p> <p>Kaposvár. »Berzsenyi D.« könyvny. (tul. Németh fivérek). Hagelmann Károly. Jancovics Gyuláné. Kéthelyi Miksa.</p> <p>Kapuvár. Buxbaum József.</p> <p>Karánsebes. Karánsebesi gör. kel. rom. egyházmegye nyomdája. Fleissig Lipót.</p> <p>Karczag. Szódi S.</p> <p>Kassa. Forster, Wesselényi és Társai. Gross Soma Ifj. Nauer Henrik (Ber-novits G. utóda). Ries Lajos. Werfer Károly.</p> <p>Kecskemét. Fekete Mihály. Pannónia-nyomda (tulajd. Somogyi János). Steiner Mihály. Sziládi László. Tóth László.</p> <p>Késmárk. D. Altmann Dávid. Sauter Pál.</p> <p>Keszthely. Farkas János. Nádai Ignác. Sujánszky József.</p> <p>Kézdi-Vásárhely. Ifj. Jancsó Mózes.</p> <p>Király-Heimecz. Klein József.</p> <p>Kisbér. Hafli Kálmán.</p>	<p>Kis-Czell. Menyhárt Julia.</p> <p>Kis-Körös. Kalisch Ignác.</p> <p>Kis-Kun-Félegyháza. Feuer Illés. Vesszősi József.</p> <p>Kis-Marton. Dick Ede.</p> <p>Kis-Pest. Fischhof Henrik.</p> <p>Kisújszállás. Szekeres József.</p> <p>Kis-Várda. Berger Ignác. Ifj. Klein Gyula</p> <p>Kolozsvár. Boskovics József. Ellenzék nyomdája. (tul. Magyary Mihály). Gámán János örököse. Gombos Ferencz. Magyar Polgár nyomdája. (tul. Ajtay K. Albert). Polcz Albert. Zobázt Ferencz.</p> <p>Komárom. Petőfi-nyomda. Rónai Frigyes. Schönwald Tivadar. Spitzer Sándor.</p> <p>Körmend. Körnendi könyvnyomda-részvénytársaság.</p> <p>Körmöcbánya. Joerges A. özv. és fia.</p> <p>Kőszeg. Feigl Frigyes és Gyula.</p> <p>Kula. Berkovits Márk.</p> <p>Kún-Szent-Márton. Csanády József.</p> <p>Kún-Szent-Miklós. Bors Károly.</p> <p>Lajta-Szent-Miklós. Fleischmann Ignác.</p> <p>Léva. Dukesz Lipót. Nyitrai és Társa.</p> <p>Lippa. Mähr Emil. Zách József.</p> <p>Liptó-Szent-Miklós. Steier Izidor.</p> <p>Lőcse. Reisz Tivadar József.</p> <p>Losonc. Kármán-könyvnyomda. Lorinczi Sándor és Társa. Roth Simon.</p> <p>Lugos. Traunfellner Károly. Virányi János. Weisz K.</p> <p>Magyar-Óvár. Czéh Lajos.</p> <p>Makó. Gaál László. Neumann József.</p> <p>Malaczká. Wiesner Alfréd.</p> <p>Maros-Ludas. Glück József.</p> <p>Máramaros-Sziget. Blumenfeld és Dávid. Mayer és Berger. Részvénytársaság. Wider Mendel fia.</p> <p>Maros-Vásárhely. Adi Árpád. Ev. ref. collegium-nyomda (bérlo: Sztupjár István). Grün Vilmos.</p> <p>Mátészalka. Weisz Antal.</p> <p>Medgyes. Reissenberger G. A.</p> <p>Mező-Berény. Maár László.</p> <p>Mezőkövesd. Balázs Ferencz.</p> <p>Mezőtúr. Gyikó Károly.</p> <p>Mindszent. Weisz Ignác.</p>	<p>Miskolc. Forster, Wesselényi és Társai. Stamberger Bernát. Wagner és Szelenyi.</p> <p>Módos. Staitis György.</p> <p>Mohács. Blandl János. Rosenthal Márk.</p> <p>Moór.</p> <p>Munkács. Grünstein Mór. Kohn és Klein Kroó Hugó.</p> <p>Nagy-Atád. Günsberger Antal.</p> <p>Nagy-Bánya. Molnár Mihály.</p> <p>Nagy-Becskerek. Grcsits I. Jokly Lipót. Pleitzer Fer. Pál utóda (dr. Brajzer L. és Mayer R.).</p> <p>Nagy-Bittse. Spiegel Samu.</p> <p>Nagy-Ényed. Nagyenyedi könyvnyomda és papíráruhágyár r.-t.</p> <p>Nagy-Kanizsa. Fischel Fülöp. Gondos Márk Wajdics József. Weisz L. és F.</p> <p>Nagy-Károly. Ifj. Róth Károly. Sarkadi Nagy Zsigmond. Turóczy Zsigmond.</p> <p>Nagy-Kikinda. Kiadói nyomda. Milenkovits István. Radák János.</p> <p>Nagy-Körös. Bazsó Lajos. Ottinger Ede.</p> <p>Nagylak. Hubert Jenő.</p> <p>Nagy-Marton. Gellis Henrik.</p> <p>Nagy-Mihály. Landesmann B.</p> <p>Nagy-Rőcze. Guttman Fülöp.</p> <p>Nagy-Surány. Leuchter Sámuel.</p> <p>Nagy-Szalonta. Reich Jakab.</p> <p>Nagy-Szeben. Drotleff József. Kraft W. Reissenberger Adolf. Tipografia r.-t. Tipografia Archidiecezana.</p> <p>Nagy-Szent-Miklós. Wiener Náthán.</p> <p>Nagy-Szombat. Goldmann Miksa. Horovitz Adol. Winter Zsigm. özvegye.</p> <p>Nagy-Szöllős. Zinner Mór.</p> <p>Nagy-Tapolcsány. Leuchter B. Platzko Gyula.</p> <p>Nagyvárad. Ifj. Berger Sámuel. Freund Lajos és Társa. Helyfi László. Hönnig I. Láng József. Laszky Armin. Neumann Vilmos. Pauker Dániel. Rákos Vilmos utóda. Sonnenfeld Adolf. Szent László-nyomda r.-t. Szigligeti-nyomda r.-t. Ungár Jenő.</p>
---	---	--	---	--

GRAFIKAI SZEMLE

SZAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSOK SZAKKÖRÉNEK HIVATALOS KOZLÖNYE

MEGJELEN MINDEN HÓ 20-ÁN

VII. ÉVFOLYAM

BUDAPEST 1897 DECEMBER

12. SZÁM

Divatos csecsebecsék.

A külföldi betűöntőcégek a szezon alkalmával újra egész csomó divatos dolgokkal álltak elő. Van ezek között egy-két sikerült alkotás is, de a legtöbb közülök olyan, a mely inkább csak a hatásvadászatot célozza és nem való a praktikus élet keretébe.

Olvasóközönségünk ízlése különböző. Egyik a szerény egyszerűségben találja a szépet, míg a másik csak a bizarr dolgok után áhítozik. Egyik konzervatív, a másik radikális gondolkozású.

Mi most nem szólunk sem az egyik, sem a másik irány jogosultsága mellett, hanem megemlékezünk a modern *divatos* dolgokról, mert ha ezt elmulasztanánk, sokan majd azt mondanák reánk, hogy nem vagyunk eléggé modernek.

Azok vagyunk, mert tudjuk azt, hogy a kik az ár ellen úsznak, azokat elsodorja a forgatag.

Mi még azon sem ütközünk meg, ha például Párisban a hölgyek keztyű nélkül jelennek meg a színházban és a körmüket bearanyozzák — csupa divatból. Ez a jelenség is csak visszatérés az őskorhoz, a mikor nem ismerték a keztyűt; az aranyos köröm pedig szeledebb alakja a tetovírózásnak.

Igy vagyunk különben mindennel. Mindenki ujdonság után vágik és egy egész csomó egzisztencia egyebet se tesz, mint vadászsza a különös és bizarr dolgokat. Ha tekintete elfárad a jövőbe való nézésben, akkor visszazárja a múltba és előszedi a rég elfelejtett dolgokat. Ők persze ezeket csak motivumoknak nevezik, a melyből táplálkozni szükséges és hasznos dolog.

A mi öntődeink is így tesznek. Előveszik a régi *motivumokat* és csinálnak azokból patentírozott ujdonságokat. Előkerül a rokokó, a barok, a román, gót és mindenféle változata a stílusoknak. Alig »születik« meg az egyik szabadalmazott betű vagy díszítő-anyag, nyomban rádúpláz a másik öntő és egy kis igazítással ő is kiadja ugyanazt a dolgot. Mikor azután már az ötödik vagy hatodik is átgyúrta azt a maga szabadalma számára, akkor aztán a Herkó Páter se ismerné ki magát, hogy tulajdonképpen milyen stílus is az. Azért van aztán egyes rokokó-körzetben hatalmas megtermett bajor szobalány vagy talán éppen szakácsnő szimbolizálva, pedig az eredetén még kecsesen hajlongó, puderos hajú dáma pukkanó elöttünk.

Vagy itt van a csak most lábrakapott és — a mint

állítják — még nem eléggé kiforrt *japán stílus*, a mutatós, de nálunk nem igen praktikus vízi rózsák. Nézzük csak végig a betűöntők mintáit, mennyi változaton megy át a vízi rózsza, úgyannyira, hogy egy-némelyik már közelebb áll az uti lapúhoz, mint a vízi rózsához.

A japáni stíl különben igen jellegzetes és markáns vonásokkal szimbolizálja a fajt, a mely teremtette és a melyből credt. A japánok arcza már maga is olyan *szegletes*, darabos, a milyen a rajzuk. Ezt akarják most az európai kontinens nyomdászai kultiválni, vagyis egyelőre még inkább csak az öntődék. Önkéntelenül is a teás dobozokra gondolunk, ha ezt az új díszítő-anyagot szemügyre vesszük és kérjük, hogy tulajdonképpen mire is használhatjuk mi azt majd akkor, ha esetleg meghozatjuk? Hirdetéseket szedünk belőlük? De hiszen ez igazán luxus dolog lenne. Vagy talán díszesebb elbeszélő-kötetek oldalait ékesítjük fel azzal? Na ez meg abszurdum volna! Mit keresne a szegletes japán arcz és egyáltalában a japán figura vagy a vízi rózsák például egy, a magyar népeletből vett elbeszélő-kötetben, avagy modern novellák között. Hiszen ma már olyan előhaladott állapotban van a rajzolás és a képek sokszorosítása is olyan olcsóba kerül, hogy bizony minden díszesebb munkához csináltathatunk *eredeti rajzokat*, olyanokat, a milyent a mű természete és alakja megkíván.

Érdekes jelenség különben, hogy mikor a francia nők a körmüket aranyozzák és nálunk a japáni stíl akar tért foglalni, ugyanakkor a japáni császár eltiltja a nőknek azt, hogy a fogaikat fessék és a mikádó országában most mindent *európai minta* után csinálnak.

Nem elfajulása ez az ízlésnek — minálunk?

De hát ez a túltengés reakciója, a mely koronként vissza-visszatér egyes olyan dolgokhoz, a melyeket annak idején örökre eltemetettnek hitt az emberiség.

A mióta a nyomdászat elfogadta a szabad irányt és kilépett a merev szabályok nyúge alól, azóta folytonosan tart ez a változás. A mi ma egy éve még divat volt, azt most csak kénytelen-kelletlen vesszük újra elő, mert már megint újabb valami tartja magát a felszínen. És ezt meg kell szoknunk, ebbe bele kell törödnünk, mert a mai díszítőanyag és a mai betűk legtöbbje mind olyan, hogy nem számíthat »hosszú életre«, mert *divatosak*, a divat pedig csak úgy divat, ha minél többször változik.

Maholnap már oda jutunk, sőt jutottunk is, hogy a körzeteket is az évszakok szerint csinálják. Télires ott van a jégcsap-körzet, tavaszra meg a gyöngye alakzatú virágocskák szolid színekben nyomva, nyárára a madaras és virágos díszítő-anyag, fürdő-tájjakkal; őszire meg előveszszük a különféle gyümölcsökkel ékesített csecsebecsüket. Persze azután az a szedő, a kinek nincs érzéke a négy évszak iránt és esetleg jégcsap-körzetet csinál valamely augusztusi meghívóhoz, hát nem is tudja azt, hogy ő most milyen ellenmondásba keveredett a természettel!

És mi mindennek dacára még se törünk pálczát e folyton ingadozó irány felett, sőt biztatjuk is a nagyobb nyomdákat arra, hogy minél több ilyen divatos dolgot szerezzenek be, hiszen náluk néhány száz forint nem differál.

Azonban a kisebb nyomdák tulajdonosait, különösen pedig a vidéki főnököket óvatosságra intjük a bevásárlásoknál, mert náluk a hasznost a célszerűvel kell összeegyeztetni és nem szabad vakon követni a divat hóbortjait. A mostani modern divat sok fűrészfáragással jár, ha helyesen és változatosan akarjuk alkalmazni a különféle figurákat. Ha pedig ezek mellett még a hajszálig menő pontosságra is törekedünk, úgy azt vajmi ritka esetben érjük el, nem úgy, mint az öntődék. Azok az anyagot direkt úgy csinálják, a hogy arra szükségök van és a körzetdarabokat addig faragják, míg az egész tökéletes nem lesz. Ha nem sikerül a kézi munka, úgy öntés által segítenek a bajon. Ezt még megcsinálhatják a nagyobb üzemek is, a hol van öntőde, stereotípia stb.

Tegyük fel azonban, hogy kézzel is lehet tökéletesen összeérő dolgot csinálni; igen ám, de csak addig, a míg az anyag egészen új; mihelyt azonban a használt anyaggal kell dolgozni, mint kisebb üzemekben sok helyütt, úgy hiábavaló minden fáradság és szak tudás, nem lehet az egészen pontos munka soha.

Hanem hát ezek a kellemetlenségek előfordultak a régi díszítőanyagánál is, bár nem olyan mértékben, mint ma. Igen, csakhogy akkor ezen senki se ütközött meg, mert nem kerestek azokban mást, mint a betűk szükséges kiegészítőjét.

Ma már valóságos pazarlást visznek végbe az újabbnál újabb díszítő-anyagok piacradobásával és sokszor úgy vagyunk velök, mint a könnyelmű ember az ékszerész-boltban: ezt is szeretnők, am azt is, és nem tudjuk, hogy melyiket választssuk, míg végre az kábit el legjobban, a melyiknek talán a legkevesebb hasznát veszszük.

Az új japán stíl kétségkívül feltűnő és szokatlan díszítő-anyag, a mely azonban csak olyan szerepet fog játszani a nyomdatermékekben, mint a márcziusi hó: hamar jön és hamar eltűnik.

A kik szeretik a bizarr dolgokat és áhitják a különösségeket, azok azt tartják, hogy még csak ezután fog az kifejlődni teljes szépségében. Mi azonban hiszszük és tudjuk, hogy éppen ezek fogják leghamarabb megünni a szegletes japáni rajzot és megint bekapaszkodnak valami más újdonságba.

De hát nem volnának modern emberek, ha nem szeretnék a gyakori változatosságot. Tichy Ákos.

A szakiskola ügye az országos iparoktatási tanácsban.

Az országos iparoktatási tanács a múlt hó 16-án foglalkozott azzal a felterjesztéssel, melyet az Országos Iparegyesület a kereskedelemügyi miniszterhez küldött a nyomdásztanoncz-szakiskola létesítése tárgyában, csatolván azt a véleményes tervezetet, melyet a Szakör készített az iparegyesület számára s melyet annak idején lapunkban is közöltünk.

Az iparoktatási tanács egyhangúlag elfogadta a Sztérényi József kir. tanácsos, orsz. iparoktatási főigazgatónak e tárgyban tett előterjesztését, mely szerint mindenekelőtt létesítsenek nyomdásztanoncz-szakiskolák s e mellett később egy grafikai szakiskola magasabb kiképzés végett.

Reméljük, hogy az egyhangúlag hozott határozat alapján most már gyorsabb tempóban fog haladni a szakiskola ügye. A kereskedelmi miniszterium valószínűleg le fog írni a fővárosba a végett, hogy a nyomdásztanonczokat az ipariskolai szabályzatnak megfelelőleg csoportosítsa és azok szakszerű oktatásáról gondoskodják. A főváros pedig össze fogja hívni az érdekelt köröket megállapítani a szükséges teendőket és javaslatot tenni az iskola szervezetéről és tananyagáról.

Igaz, hogy mindezek előkészítése előreláthatólag még sok időt fog igénybe venni, de egy kis igyekezettel még a jövő őszre talán sikerül életbeléptetni a szakiskolákat.

Midőn pedig ez örvendetes hírről értesítjük olvasóinkat, nem mulasztjuk el az alkalmat arra, hogy az orsz. iparoktatási főigazgató urat melegen üdvözljük a rendkívüli sikerért, melyet előterjesztésével elért. Kívánjuk, hogy további működésében is hasonló sikereknek legyen részese.

A főigazgató úrnak szóban forgó előterjesztését és a határozatot alább közöljük, azon megjegyzéssel azonban, hogy az előterjesztésben foglalt statisztikai adatok előttünk téveseknek tűnnek föl, a mennyiben úgy a nyomdák száma, mint a segédek és tanonczok létszáma tudunkkal tetemesen nagyobb, mint a mennyi ott ki van mutatva.

Téveseknek tűnnek föl azért, mert az általunk nyilvánlatban tartott budapesti könyvnyomdák száma 134. A segédeket és tanonczokat illetőleg pedig a Magyarországi Könyvnyomdászok és Betűöntők Egylete három év előtt készített statisztikájában már 1896 segédet és 817 tanonczot mutatott ki s a Magyar Ipar szerint a múlt évről 863 tanoncz van föltüntetve hivatalosan.

A Sztérényi József iparoktatási főigazgató előterjesztését és az iparoktatási tanács határozatát egybeként a következőkben közöljük:

A múlt évben tartott országos ipar-kongresszus foglalkozván az egyes iparágak helyzetével és azok fejlesztésének kérdésével, a sokszorosító-ipar érdekében megfelelő szakiskola létesítésének szükségét mondta ki.

A kongresszus határozatainak végrehajtója, az országos iparegyesület, ennek alapján előterjesztést tett a kereske-

delemügyi miniszter úrhoz ily szakiskola ügyében, bemutatva egyúttal a Könyvnyomdászok Szakköre erre vonatkozó (az Országos Iparegyesülethez intézett) tervezetét.

A kereskedelemügyi miniszter úr az erre vonatkozó előterjesztést oly felhívással küldötte le a tanácshoz, hogy úgy a szóban levő ügyre általában, mint az említett részletes tervezetre véleményes jelentést tegyen.

Midőn magát a tervezetet csatoltan közölnők, egyúttal véleményt kívánunk nyilvánítani mindenekelőtt a kérdéssről általában.

A sokszorosító-ipar helyzete hazánkban korántsem mondható kedvezőnek, jóllehet rohamosan fejlődő kulturánk, irodalmunk hovatovább magasabb színvonalra való emelkedése, iparunk és kereskedelmünk fejlődése mind indokolnák ezen iparág, illetve iparcsoport emelkedését.

Különösen szomorú a helyzet a sokszorosító-ipar művészeti ágában, melyek vagy egyáltalában nem léteznek nálunk, vagy nagyon alárendelt szereppel bírnak, úgy, hogy ezek tekintetében csaknem teljesen a külföldre és különösen Ausztriára vagyunk utalva, mire nézve talán elég rámutatunk arra, hogy pl. 1895-ben rez- és aczélmetszetekből 360.000 forint értékű behozatalunk volt, melyből 239.400 forint esett Ausztriára, melynek csak elenyésző csekély részét (összesen 27.000 forint értékűt) exportáltuk; vagyis a többi itthon az országban nyert elhelyezést, a nélkül, hogy ebből egyáltalában volna hazai termelésünk. Ha ugyan-ezen csoporthoz vesszük a fényképeket, színnyomatokat és különböző metszeteket, úgy az említett évben behozatalunk ezekből 4.113.900 ft (Ausztriából 3.386.250 ft) volt, melylyel szemben szintén csak elenyésző csekély (668.800 ft) kivitelünk volt.

De eltekintve ezekről is, talán elég utalunk arra, hogy ha valamely hazai kiadó jó autotipiát vagy jobb czinkografiát akar, azonnal Bécsbe fordul, bár tagadhatatlan, hogy az utóbbi időben ezen a téren mutathatunk föl haladást, néhány cég nagy erőfeszítést tesz, hogy versenyképességet biztosítson magának.

Ha tovább nézünk ezen a téren, ott van a heliogravurenyomás, a legszebb sokszorosító-iparágak egyike, mely mindinkább terjed, mely különösen szebb művek illusztrációjánál elkerülhetetlen; ez egyáltalában nem létezik nálunk, s ha itt-ott egy munkában meg is jelenik egy-egy illusztráció és rajta az előállító magyar cég neve, az csak azt jelenti, hogy az illető a fénykép-felvételt készítette, magát a rézmetszetet és nyomást Bécsben vagy nem ritkán Párisban készítették el.

Ily körülmények között teljesen indokoltnak kell tartanunk azt a már sok ízben hangoztatott kívánságot, hogy létesítsék a hazai sokszorosító-ipar fejlesztésére megfelelő szakiskola.

Még közvetlenebbül indokolja ezt egy futó pillantás a sokszorosító-iparágak statisztikájára, melyet az orsz. statisztikai hivatal 1890. évi adatai alapján (újabb adataink tudvalegőleg nincsenek) következőkben állítunk össze:

fényképész	az egész országban	ebből Budapesten
önálló vállalat	336	58
ezekben segéd	349	120
» tanonc	135	55
» munkás	16	13
<i>könyvnyomda</i>		
önálló vállalat	82	22
ezekben segéd	47	26
» tanonc	17	8
» munkás	96	38

	az egész országban	ebből Budapesten
<i>kő- és könyvnyomda</i>		
önálló vállalat	7	6
ezekben munkás	66	52
<i>könyvnyomda</i>		
önálló vállalat	334	59
ezekben segéd	866	283
» tanonc	458	18
» munkás	3543	2485

Ezen adatokra csak utalva, rátérhetünk magára a kérdés érdemére is, melynél mindenekelőtt reá kell mutatnunk azon eltérésre, mely az ipar-kongresszus határozata és az Orsz. Iparegyesület, illetőleg a Könyvnyomdászok Szakköre előterjesztett véleménye, illetve javaslata között fennáll.

A kongresszus bizonyára a hazai sokszorosító-ipar fejlesztésére kívánta a szakiskolát, az előttünk fekvő tervezet csak a tanoncoktatás és itt is csak a könyvnyomdászok számára hatályosabbá tételéről szól.

Amaz messzebb menő cél, igen fontos közgazdasági szempontból is, kiindulva abból, a mire fennebb utaltunk is, t. i., hogy mily magas fokon áll Ausztria-, Német- és különösen Franciaországban a sokszorosító-ipar és ezzel szemben mily szegényes nálunk; ez egészen szűk körben mozog, s kizárólag egyik ágát ragadja ki a sokszorosító-iparnak, annak tanonczeit kívánja szakszerűen oktatni.

Amaz előtt a bécsi és párisi nagy szakiskolák lebeghetek, melyek évek óta oly kiváló szolgálatokat tettek országuk sokszorosító-iparágának, ezek a német szakirányú tanonciskolák alapján állanak.

Nézetünk szerint az utóbbi, vagyis szakirányú könyvnyomdász-tanonc-iskola szervezése elvi elhatározást nem is igényel; maga az iparostanonc-iskolai szervezet (3. és 4. §.) elrendeli, hogy ha bizonyos iparágban nagyobb számú tanonc van, azok számára szakirányú tanonciskolák szervezendők.

Ez tisztán pénzügyi és szervezeti kérdés, mely minden nehézség nélkül megoldható, melybe bizonyosan beleegyeznek a székes főváros, mint tanonciskola fentartó, ha azt az érdekeltség kezdeményezné s felállítani akarná; sőt nem szenved kétséget, hogy azt támogatná is abban az arányban, melyben a 800 könyvnyomdász-tanoncznak a községi iparostanonc-iskoláktól való elvonása által terhei ott könnyítettének.

A szakirányú tanonciskolák szervezése tekintetében kezdeményezőleg lépett föl a székes fővárosban a vendéglősök ipartársulata, mely már harmadéve tart fenn ily iskolát, — Kolozsváron már a nyomdászoknak is van külön ily iskolájuk — tehát itt csak érélyes kezdeményezés szükséges az érdekeltség részéről.

Sokkal nehezebb és aránytalanul költségesebb a rendes sokszorosító-ipari szakiskola létesítésének kérdése, melyet egységesen a sokszorosító-ipar összes ágaira berendezve képzelünk magunknak, a melyenek a már említett bécsi és párisi intézetek, melyek közül az előbbinek évi fentartása például 1897-ben 51.955 ft volt (személyi járandóságok 35.055 ft, az elméleti és gyakorlati oktatás eszközeire 6000 ft, tanulmányi kirándulásokra 150 ft, ösztöndíjakra 250 ft, műhely-költségekre 10.000 ft, vegykísérleti állomásra 500 ft), nem számítva az ugyanezen évben épület-kibővítésre fordított 31.700 forintot, mint rendkívüli szükségletet.

Pedig nézetünk szerint, ily intézet létesítésére hazai sokszorosító-iparunk fejlődése és fejlesztése érdekében igen nagy szükség volna, melynek kapcsán természetes megoldást nyerhetne a szakirányú tanonciskola kérdése is, mert természetesen ezen az intézeten rendezhetnének az

előadások a sokszorosító-ipar körébe tartozó tanoncok részére is.

Az előrebocsátottak alapján javasolnók egy megfelelő sokszorosító-ipari szakiskola fokozatos létesítését, a melyben a székes főváros területén alkalmazott, szakbavagó tanoncok is nyernének külön szakirányú oktatást, mi mellett természetesen előbb is létesíthető volna a külön szakirányú tanonciskola, melynek tantervébe már most bebocsátkozni nagyon korai volna.

Ehhez képest következő határozati javaslatot ajánljuk elfogadásra:

Az országos iparoktatási tanács kimondja, hogy az országos ipar-kongresszusnak a hazai sokszorosító-ipar fejlesztésére megfelelő szakiskola létesítésére vonatkozó határozatát teljesen megokoltnak és indokoltnak tartja, mi végből ily szakiskola létesítését, mely fokozatosan felkarolná az összes sokszorosító-iparágakat, maga részéről is kívánatosnak tartja, megjegyezve, hogy ezen szakiskolán külön szakirányú tanonciskola volna szervezendő a székes fővárosban alkalmazásban lévő sokszorosító-iparbeli tanoncok számára;

kimondja továbbá a tanács, hogy addig, míg ily szakiskola létesíthető volna, kívánatos lenne a Könyvnyomdászok Szakköre által javasolt külön szakirányú tanoncziskolának a tanoncziskolák szervezetének 3—4. §-ai alapján való létesítése, mely szervezetében alkalmazkodnék az iparostanoncz-iskolák szervezetéhez, de külön, a sokszorosító-ipar speciális igényeinek megfelelő tantervvel, melynek megállapítása későbbi feladat lesz.

(Egyhangúlag elfogadtatott.)

Steiner Adolf.

E hó 19-én ünnepelte az anyaegylet érdemes számvevőjének, *Steiner Adolf* szaktársunk tevékenységének negyedszázados évfordulóját. Ez alkalomból mi is sietünk lapunk útján őszinte hódolatunknak és tiszteletteljes elismerésünknek kifejezést adni jubiláló szaktársunk ritka érdemei fölött.

Steiner idegenből, Bécsből szakadt hozzánk még 1858-ban s azóta köztünk élve, teljesen a mienk lett; akadályt nem ismerő vasszorgalmával megtanulta nyelvünket és buzgó munkása volt már közügyeinknek jóval azelőtt, mielőtt egyleti életünkben elfoglalta volna jelen állását. 1872 június 23-án történt, hogy az amaz időben még nagyon szerény keretben mozgó fővárosi segélyző-egylet egyhangúlag ellenőrré választotta a már akkor közkedveltségnek örvendő Steiner Adolfot s azóta nem is vált meg ettől az állásától, mely az egylettel együtt mai nagybefolyású tisztességévé nőtte ki magát. A számvevői állás felelősségteljes és munkaterhes kinövésével párhuzamba állanak Steiner érdemei, melyeket e tisztségének betöltésénél

tapintatával és soha semmiféle körülmények között ingadozásba nem jövő férfias és föltétlen bizalmat gerjesztő tevékenységével szerzett.

Egyedül e ritka tulajdonságok képesítették Steinert arra, hogy midőn 1876-ban az önképző-egyletnek a segélyző-egylettel történt egyesülése után egyesületünk mai nagyságának első fokát érte el s ez időtől fogva Steiner működése már teljesen az egyesületben összpontosult, erős kezekkel volt közremunkálója egyesületünk további kiépítésének, a különböző segélyágak életbeléptetésénél, az egyesületnek 1887-ben országossá történt kibővítésénél, szóval annak minden számbavehető fejlődési mozzanatánál.

E huszonöt év alatt megtanultuk becsülni nyílt szavú, őszinte jellemét, mely nem ismer mellékleteket s néha a rideg pedanteriáig menő rendszeretete és pontossága mellett is mindig jóindulattal viseltetik minden egyes tagtársával szemben. A közszeretet, mely személyét környezi, szolgáljon neki buzditásul, hogy az általa követett ösvényen tovább haladjon, az összesség és féltve őrzött kincsünk, anyaegyletünk, épségben tartása és továbbvirulása érdekében, egészségben mindnyájunk öröme és dísze! Maradjon még soká mintaképünk a kollegialitásban és a közügyért való ernyedetlen, önzetlen munkásságban!

***

Az ünnepély lefolyása méltó volt az ünnepelthez és a magyarországi nyomdászok minden alkalommal dokumentált kollegiális testvérszellemehez. Miután az egyesületi elnök, *Czettel Gyula* úr, néhány szívélycs szóval üdvözölte a nagy számmal egybegyűlteket és Steiner szaktársunkat, *Krausz Soma* szaktárs hosszabb lendületes beszédben méltatta a jubi-

lansnak az általánosság terén való nagy érdemeit. A több ízben zajos helyesléssel fogadott beszéd elhangzása után egyhangúlag elhatározta a diszgyűlés, hogy Steiner évi fizetését 200 forintra fölemeli, mire az ünnepelt mondott köszönetet a személyét ért kitüntetésért. Ezután az elnök Steiner szaktárs életével berekesztette a megható délelőtti ünnepélyt.

Etsé ugyancsak a fővárosi Vigadóban gyűltek össze a szaktársak közös vacsorára, melyre vagy 200 résztvevő jelentkezett és felköszöntések, valamint az *Ébredés* és a budai *Typographia* nagy tetszéssel fogadott dalai és szavatok mellett telt el az estély. Az ajándék, mely egy két kiló súlyú ezüst Gutenberg-szoborból állott, nyolczkilós művésziesen kidolgozott márványalappal, a székesfővárosi és vidéki önképzőkörök adakozásaiból jött létre és újra tanuskodott ama közszeretetről, melyet Steiner Adolf szaktársi körökben szerte e hazában élvez, mit a nagy szám-

Steiner Adolf.

ban beérkező üdvözlőtáviratok és a jubilánshoz írt gratuláló-levelek is csak megerősítettek.

És ezek az üdvözlősorok mind igaz érzelmeket tolmácsolnak, a melyekre ha valaki rászolgált, úgy Steiner Adolf az, a ki ezt az *igaz szerelelet* mindenképen kiérdemelte a nagy nyomdász-családtól. . .

Befejezésül közöljük *Morócz Jenő* poéta szak-társunk ez alkalomra írt költeményét.

HUSZONÖT ÉV.

Steiner Adolf huszonöt éves jubileumára.

(1872-1897.)

Szerényen, mint a tiszta harmat
A rózsza kelyhében,
Huszonöt évet élsz közöttünk
És dolgozol hiven.
Egy gondja volt csak életednek :
A hű sáfárkodás,
És ezt mi mostan megköszönjük,
Mert nálunk ez már így szokás.

Tán jellemeddel meg se férne
Ez ünnepeltes.
Manapság hányat ünnepelnek,
Bár érdemük kevés.
De van kivétel néha-néha,
S te az vagy most nekünk,
Hisz értünk éltél mostanáig —
S így méltán ünnepelhetünk.

Még ifjú voltál, s tetterődlet
Már nekünk áldozád,
Közöttünk élve pergetéd le
Az életnek javát.
Arzodon annyi év súlyától
Oh mennyi gond tapadt,
De a munkában ifjú vagy még,
Habár ezüstös lett hajad.

Te gondoztad a zsenge fácskát,
A melyet ülteténk,
S a mely most enyhe árnyat adva
Hívólag int felénk.
Aggó szemekkel hogy hecézted
S ápoltad szüntelen,
S ma már az egykor gyenge fácska
Édes gyümölcsöket terem.

Hogy férfi voltál, megmutattad
Jó s rosszban egyaránt,
Legfőbb javunkat megbecsülted
Tulajdonod gyanánt.
És itten állva oly szegénynek
Érezzük most magunk,
Hogy ennyi érdemért cserébe
Oly csekély, mit adhatunk.

De mit beszélek. Tetteidnek
Jutalma megvagyon :
Csak nézz körül, kik egybegyültek,
Szeretnek mind nagyon.
És száll feléd a jó kívánság,
Mely lelkünkéből fakad :
Hogy értünk élve, még sokáig
Találd fel boldogságodat !

Az általános műveltség

és

modern nyelvismeretek szerepe a nyomdász létért való küzdelmében.

II. Modern nyelvismeretek.

Az általános műveltség kiegészítéséhez és minél teljesebbé tételéhez modern nyelvismeretek szükségesek és itt eljutottam előadásom második részéhez, melynek tárgyalása folyamán azt iparkodom kimutatni, hogy minő előnyökkel járnak a magyar nyomdászra nézve a nyelvismeretek és különösen a modern nyelvismeretek s a melynek kapcsán mintegy magától fog kidomborodni annak a mondásnak az igazsága, hogy »minden ember annyi embert számít, a hány nyelvet bír«.

Nálunk ugyanis, ebben a poliglott államban mindenféle nyelvű lapok, folyóiratok, de czeiken kívül gyakran különféle művek, szótárak, tankönyvek stb. is kerülnek sajtó alá. Már most ha egy-egy ilyen munkát megrendelnek, tudjuk azt, hogy keresi a művezető a munka kiszedésére a vállalkozót. S ha akadt személyzete közt ilyen emberre, a ki meg is tudta mutatni, hogy a reá bizott munkát becsülettel el tudta készíteni, bizonyítékát adván, hogy van anyanyelvén kívül más nyelvtudománya is, fölösleges mondanom, hogy ez őt disztingválja és renomméja emelkedik munkaadója előtt. Ezt, azt hiszem, igen megbecsülni való lokális előnynek tekinthetjük rá nézve már saját hazájában is.

Lássuk azonban, hogy minő előnyt biztosítanak a magyar nyomdásznak a modern nyelvismeretek nyomdász-társadalmi szempontból.

Manapság mind gyakoribbá válik munkáskörökben annak a nézetnek a hangoztatása, hogy a munkásnak nincs tulajdonképeni hazája, hanem azt tekinti minden esetben hazájának, a hol a munkaviszonyok, egyesek és a társadalom, egy szóval minden tényező közrehat az ő minél inkább való érvényesülésére, anyagi és erkölcsi boldogulására.

Nem feladatomban ma e tételt bővebben taglalni, de annyit ez előadás keretében is ki akarok fejteni, hogy ez bármily szakmabeli munkásnak inkább lehet a hitvallása, csak az olyan magyar nyomdászé nem, a ki anyanyelvén kívül semmiféle nyelvismerettel nem rendelkezik.

A gépész, műlakatos, asztalos, ha Párisba megy és ott munkába áll, már dolgozhatnak s ha mesterségét jól érti, bizonyára meg fogja tartani munkaadója.

Másképp áll azonban a dolog a nyomdászszal, a ki, ha nem érti grammaticze a francia nyelvet, nagyon is valószínűtlen, hogy megmaradhat-e kondíciójában, ha különben a kéz- és szakmabeli ügyesség nála nem is hiányzik.

Hiszen már előadásom első részében behatóbban fejtettem, hogy minő vesződséggel jár a nyomdász anyanyelvén írott kézirat szedése, ha az rossz. Határozottan állithatom, hogy a legjobban írott kézirat is rossz lesz az ő számára, ha nem érti a nyelvet, a

melyen az írva van; nemcsak, hanem még nyomtatotról sem fog tudni folyékonyan szedni, ha nem érti a helyes elvásztást, már pedig azt fölösleges magyaráznom, hogy mennyit kell tördelni a nyomdászknak sokszor csak egyetlen helytelen elvásztás kiküszöbölése miatt is.

Az ilyen szedőnek aztán megvan a legnagyobb kilátása arra, hogy a faktor az első lehozott hasáb láttára azt fogja neki mondani, hogy: »a ki nem tud arabusul, az ne akarjon beszélni arabusul«, a ki nem tud francziául, az ne akarjon addig nyomdász lenni Franciaországban, míg a nyelvet grammaticze megfelelően nem érti.

Csalódva lesz tehát kénytelen hazájába visszatérni, mint a ki külföldön érvényesülni nem tudott; ha pedig ennek daczára ezt tenni nem akarja és a bizonytalanságnak, nyomornak kitéve magát, továbbra is ott marad, úgy ez lehet privát passzió, de a mely semmiféle szimpátiára nem számíthat, mert nem lévén miből élnie, idegenben kóborolva a társadalom parazitájává válik.

Nem mondom, hogy mi magyar nyomdászok ha már szereztünk is magunknak modern nyelvismeretet, hogy ez által olyan panacea birtokába jutottunk, mely mentessé képes bennünket tenni minden bajtól s a jó módban ezután csakúgy dúskálni fogunk. Nem! Küzdelmeink ezután is lesznek, de kétségtelen, hogy oly hatalmas fegyvert viszünk vele a létért való mindinkább elkeseredő harc mezejére, melylyel ha észszerűen bánni tudunk, küzdelmeinket megkönnyíthetjük, érdekeinket sokkal hathatósabban megvédhetjük. És küzdelmeinket bizonyára kedvezően fogja befolyásolni olykor-olykor, ha irányadó helyeken tudják, hogy kereskedői nyelven szólva: árúinkat külföldi piacokon is értékesíthetjük, annival is inkább, mert a mi speciális magyar árúinkat, nem lévén ilyenből semmiféle behozatal, pótolni itthon nem lehet.

Fegyvereinkkel azonban csinján kell bánnunk, a leghatalmasabbat ne mindig és mindig, elhírtelenkedve, hanem csak végső szükség esetén forgassuk meg. A költő mondását, hogy: »... hosszú hervadás emészti azt a fát, a melyet nagy korában tesznek más földbe át«, melyben annyi az igazság, felednünk nem lehet, annyira hazafiatlanok nem lehetünk.

S noha ilyen és ennyire üdvösek a magyar nyomdászra nézve a modern nyelvismeretek, konstatálni vagyok kénytelen, hogy szaktársaim ilyen ismeretek elsajátítására, általánosságban szólva, nem törekcsenek.

Erre a megállapodásra pedig az a személyes tapasztalatom vezetett, mely szerint egy-egy nagyobb személynizettel működő nyomdában is elenyésző csekély azoknak a szaktársaknak a száma, a kik grammaticze csak egy modern nyelvet is értenek, beleszámítva a német nyelvet is.

E jelenség mibenléte iránt érdeklődvén, ez érthetetlen közönyt a következő, legáltalánosabban hangoztatott, de már naivságánál fogva is igen érdekes két főök magyarázta meg, melyek szerint a szaktársak először azért nem tanulnak idegen nyelvet, mert a legjobb esetben is csak igen kevés és igen rossz kiejtéssel lehet megtanulni a beszédet; másodsor pedig, mert

a nyelvtanulás nehéz dolog s az említett csekély előnyért fáradni nem érdemes.

Hát hogy az első okot mindig szemügyre vegyem, bizvást állíthatom, hogy egy-egy modern nyelvet annyira bárkinek is meg lehet tanulni, hogy magát mindenki, minden irányban megértethesse, sőt hogy másokat is megértsen, habár ez utóbbi feladat kissé nehezebb is.

De ettől eltekintve, a nyomdász nem a szerint teszi magát használhatóvá, hogy beszél-e és mennyire beszél, hanem igenis a szerint, a mint szedésének korrektségével be tudja bizonyítani, hogy mennyire ért valamely nyelvet.

Itt vannak, a példa kedvéért, a mi németül diskurálgató — többnyire budapesti születésű — kollégáink, a kik közül sokan, ha németet szednek s ha a kézirat nincs kalligraficze írva, már olyan hatalmas és grammatikai hibákkal ékeskedő korrekturát csinálnak, hogy az ember szinte elbámul, hogy ez hogyan lehetséges; míg ellenben ismerem magyar nyomdászt, a ki magyarul és németül is kevésbé olvasható kéziratról is kitűnően szed, noha németül csak igen ritkán és törve beszél.

Nem mindenki érti tehát még azt a nyelvet, a melyet beszél, és viszont érthet valaki igen jól egy nyelvet, ha azzal szóbelileg nem is él.

Elismerem azt is, hogy az idegen nyelv tökéletes kiejtését a felnőtt ember elsajátítani nem képes. De hát ez csak nem lehet ok arra, hogy azért magát a nyelvet meg ne tanulja, s hogy mennyire érvényesülhet, minő szép eredményeket érhet el pályáján a nyomdász egy-egy idegen nyelv tökéletes birtokában a legrosszabb kiejtéssel is, arra nézve mint klasszikus példát Budenz Józsefet hozom fel, a kinek magyar kiejtése bár szinte fülsértő volt, de ez nem akadályozhatta meg őt abban, hogy idegen származása daczára, egyetemünkön, született magyar ifjaknak a magyar összehasonlító nyelvészetből leczkét ne adhasson.

A mi a második s bizonyára fontosabb okot illeti, hogy t. i. szaktársaim az idegen nyelv tanulását nehéznek vélik, ez teljesen tarthatatlan, még pedig azért, mert köztudomású, hogy a magyar ember nagy nyelvtalentum, s ha akar, könnyen tanul nyelveket.

Akarjunk tehát, s a tudat, hogy igen hasznos munkát végzünk, no meg a remény, hogy eredetiben fogjuk olvashatni egy Goethe, Molière és Shakespeare halhatatlan remekczeit, meg fogja hatványozni tanulási kedvünket.

Hogy mennyi idő alatt lehet megtanulni valamely nyelvet, az természetesen kinek-kinek a nyelvérzékétől függ. Normális körülmények között, naponta egy órát tanulva, egy év alatt igen szép eredményt érhet el bárki is.

Nagyon ajánlom az idegen nyelveknek önszorgalomból való tanulását, nem éppen csak azért, mert ez a legkevesebbe kerül, hanem főleg azért, mert az embernek leglelkiismertesebb tanítója csak önmaga lehet. Tanítóra, vezetőre csak a zsenge elméjű gyermeknek van szüksége, de a gondolkodásában önálló felnőtt, a ki tanulmánya tárgyába elmélyedni tud, a pozór tanítót bátran nélkülözheti.

Részemről a német, francia és angol nyelvek megtanulását, mint a melyekkel az egész világon érvényesíthetjük szükség esetén magunkat, tanácslom szaktársaimnak.

A tanulás sorrendjére nézve először a német nyelvet, mint nálunk a legfrequentáltabbat ajánlom; a francziát ezután könnyebben tanuljuk s ha e kettőt jól értjük, az angol már igen könnyű lesz.

Annyi bizonyos, hogy a mi pályánkra lépő ifjúknak magával kellene már hozni bizonyos alapműveltséget, hogy a később szerzendő ismereteket ez alapra fektethesse, s hogy meglegyen benne a belátási képesség, hogy ez ismeretek megszerzése e nehéz pályán rá nézve vitális szükségét képez.

Ma ez nem így van, s hogy miért van úgy, a mint tényleg van, az más, még pedig eléggé kényes kérdés, de a melynek feszegetése — noha a hozzávaló kedv nálam nem hiányzik — most, midőn önökhöz szólok, t. szaktársak, kik e pályán már önállóan működnek, ez előadásnak a tárgyhoz képest amúgy is szűkre szabott keretébe nem tartozhatik.

Nem fejezhetem be fejtegetéseimet a nélkül, hogy még egy körülménnyel le ne számoljak.

Sejtem ugyanis, t. szaktársak, hogy soraik között, midőn még jóformán el sem hagyták e falakat, már itt-ott, habár hallgatagon is, nyilvánulni fog a vélemény: »Hogy hiszen ha a nyomdász ezt a sok mindenfélét megtanulta, valóságos polihisztorrá nővi ki magát, és akkor meg már egyáltalán nem szorul arra, hogy a szedő-szekerény mellett fáradságosan keresse kenyerét!«

Hát ha így is áll a dolog, ezzel még nincs megdöntve az az érv, hogy a nyomdásznak az általam propagált ismeretek szükségesei. S ha meggondolják, t. szaktársaim, hogy minő kevés az, a mit egy ember általában tudhat, nem fogják azt olyan soknak tartani.

De nem téveszthetjük szem elől, hogy különösen e protekciós korszakban valamely jobb állás elnyerésénél a diplomával fölékesített tudatlanság lesz a győztes az esetleg szintén pályázó komoly tudású nyomdász felett, a ki a legtöbb esetben s a legnagyobb valószínűség szerint el fog utasíthatni ilyen gyöngéd szavak kíséretében: »Ne sutor ultra crepidam!« a mi magyarul tudvalevőleg annyit tesz: »Suszter, maradj a kaptafánál.« Hogy pedig ezt kikerüljük, ne iparkodjunk mi egyebek lenni, szaktársaim, mint a mire folyton törekednünk kell, érdekeinket szem előtt tartó, művelt és jó magyar nyomdászok.

Eljutottam előadásom végéhez. Szíves elnézésüket kérem, ha a rendelkezésemre álló egész, de tárgyam kifejtésére még sem sok időt igénybe véve, hosszabban voltam bátor igénybe venni szíves figyelmöket. Nem tudom, minő tolmács voltam az előadásom élére illesztett téma szolgálatában, de szabadjon reménylenem, hogy annyit mégis elértem, hogy sikerült megadnom fiatalabb, törekvő szaktársaim, ha csak egy-némelyikének is az intellektualitás magasabb fokára való törekvésre az impulzust, és így én hiábavaló munkát már nem végeztem.

»Ihr müsst besser werden, dann wirds gleich besser gehen!« mondja Goethe, s a nagy költő e mondása-

val, mely felöltött tárgyamnak mintegy a kvintesszenziáját képezi, végzem szavaimat s köszönöm kitüntetett érdeklődésüket.

(Vége.)

László Dezső.

Törvények a köteles példányokról.

A nyomdai köteles példányok sokat vitatott kérdése a közel multban nyert törvényes elintéztést s a dolog általános érdekekkel való minőségére közöljük az azokról szóló 1897. évi XLI. törvénycikket egész terjedelmében, a m. kir. központi statisztikai hivatalról tárgyaló 1897. évi XXXV. törvénycikknek pedig 4. §-át, mint a mely egyedül bir reánk nyomdászokra nézve közelebbi vonatkozással. A gyakorlati életnek van fenntartva ítéletet mondani e két törvény egyes intézkedéseinek életrevalóságáról s netáni hiányairól.

1897. évi XLI. törvénycikk

a nyomdatermékek tudományos czélokra szolgáló köteles példányainak beszolgáltatásáról.

1. §. A Magyarországon nyomtatott, gépi sokszorosítás útján készült nyomdatermékekből a nyomtató tudományos czélokra két példányt tartozik ingyen beszolgáltatni, és pedig: 1. egy példányt a Magyar Nemzeti Muzcumnak; 2. egy példányt a Magyar Tud. Akadémiának. Horvát-Szlavonországokban vagy a külföldön nyomtatott, de a jelen törvény hatálya alatt álló országrészekben kiadott nyomdatermékek köteles példányait a kiadó tartozik beszolgáltatni.

2. §. A Magyar Nemzeti Muzeumot megillető példány beszolgáltatásának kötelezettsége kiterjed a gépi sokszorosítás útján készült minden nyomdatermékre; tehát nemcsak az elárusítási forgalomra, vagy általában terjesztésre szánt, szorosabb értelemben vett írói művekre, hanem a kézirat-kepen nyomtatottakra is, valamint az időszaki sajtó s a ponyvairodalom termékeire; statisztikai kimutatásokra, iskolai értesítőkre, név- és naptárakra; továbbá a gépi sokszorosítás minden ágában előállított föld- és térképekre, hangjegyekre, képes ábrázolásokra stb.; ez utóbbiak akár önállóan, szöveggel, vagy szöveg nélkül, akár mint valamely nyomtatvány kiegészítő részei kerülnek forgalomba.

3. §. A Magyar Nemzeti Muzeumnak be nem szolgáltatandók: 1. az érték- és hitelpapírok és értékjegyek; 2. a hivatali ügykezelésre szánt hivatali nyomtatványok, a mindennemű üzleti nyomtatványok; 3. a vonalzott úrlapok és könyvek, czímkék (etiquettek és vignetták); 4. családi értesítések, levélpapírok, látogató- és köszöntő-jegyek, meghívók, szavazólapok s kizárólag magánhasználatra készült egyéb alkalmi nyomtatványok; 5. könyvomas és egyéb gépi többszörösítés útján másolt kéziratok; 6. fényképek, ha azok tisztán vegyi úton készültek. A 2—6. alatt felsorolt nyomdatermékek beszolgáltatása azonban kötelezővé válik, ha valamely beszolgáltatandó más nyomdatermék kiegészítő részeit vagy mellékleteit képezik.

A jelen szakasz 2., 4. és 5. pontjai alól kivételt képeznek és a 2. §. értelmében beszolgáltatandók: a hivatalok, ipari és kereskedelmi vállalatok, egyesületek és társulatok évi jelentései; továbbá a falragaszok, szinlapok, műsorok és gyászjelentések; végül a tudományos czélból készített fakszimilék, a tankönyveket helyettesítő könyvomas tanári előadások és a könyvomas hírlapok.

4. §. A Magyar Tud. Akadémiának, a nyomdatermék-kimutatással egyidejűleg, csak a következő nyomtatványok

szolgáltatandók be: 1. gépi sokszorosítás útján kötetes vagy füzetes alakban kiadott mindennemű írói mű; 2. a ponyva-irodalomból az egyleveles nyomtatványok is; 3. minden időszaki folyóirat, kivéve az egy hétnél rövidebb időközönben megjelenő hírlapokat; 4. iskolai értesítők, évi jelentések, statisztikai kimutatások, név- és naptárak, föld- és térképek.

5. §. A napilapok havonként összegyűjtve, egyéb időszaki nyomdatermek, valamint a füzetes kiadványok és minden más nyomdatermék köteles példányai pedig naptári évnegyedonként összegyűjtve, a forgalombahozatalt követő hónap, illetőleg negyedév első két hete alatt, közvetlenül szolgáltatandók be az 1. §-ban 1—2. alatt megjelölt rendeltetési helyekre.

6. §. A beszolgáltatásra kötelezettnek a beszolgáltatott köteles példányokhoz két azonos nyomdatermék-kimutatást kell csatolnia. E kimutatásokban a beszolgáltatott példányok címzei folyószámok alatt egyenként felsorolandók, a beküldő nevének (cézégének) és lakásának pontos bejegyzése mellett.

A mennyiben elháríthatlan okokból valamely beküldendő köteles példány csatolva nem volna, ez okok s az utólagos beküldésre kért újabb határidő a kimutatásokba szintén pontosan bejegyzendő.

A nyomdatermék-kimutatás egyik példánya, a beküldött köteles példányok átvételének tanusításával, a beszolgáltatásra kötelezettnek visszaküldendő.

7. §. A köteles példányokat a magyar kir. államnyomda is rendeltetési helyökre beszolgáltatni tartozik, kivéve azokat a nyomdatermeket, melyeknek határidőhöz kötött, vagy feltétlen titokban tartását fontos állami érdekből az illetékes felettes hatóság esetről-esetrel elrendeli. Más nyomdában készült egyes nyomdatermek beszolgáltatása alól, az érdekelt fél indokolt kérelmére, a vallás- és közoktatásügyi miniszter adhat időhöz kötött, vagy végleges felmentést.

8. §. A beszolgáltatott köteles példánynak teljesnek és hibátlanoknak kell lennie. — Ha egy kiadáshoz tartozó példányok között a tartalomban eltérés forog fenn, a köteles példány mindegyik változatból szolgáltatandó. Egy kiadáshoz tartozó, de különböző papíron nyomtatott példányok közül a jobb minőségű papíron nyomtatott példány szolgáltatandó be, kivéve, ha a jobb minőségű papíron nyomtatott diszpeldányok száma huszonötöt meg nem halad. Új kiadásokból, még ha változatlanok is (stereotipnyomás), valamint külön lenyomatokból és kivonatokból újabb köteles példányok szolgáltatandók be.

9. §. A mennyiben valamely nyomdatermék szövegének vagy kiegészítő más részeinek, a hozzávaló képes ábrázolásoknak, hangjegyeknek, föld- és térképeknek stb. nyomtatása és előállítása több nyomda között oszlik meg, valamennyi közreműködő magyarországi nyomtatót és a kiadót a teljes köteles példány beszolgáltatásaért egyetemleges felelősség terheli. — Úgy az illető nyomtatók, mint a kiadó évnegyedes kimutatásaikba a különböző helyen készült nyomdatermék bejegyezni s megnevezni tartoznak azt, a ki a beszolgáltatást magára vállalta. A mennyiben azonban a teljes köteles példány egyik kimutatáshoz sem volna csatolva, annak beszolgáltatása az illető nyomtatók bármelyikétől, vagy a kiadótól követelhető.

10. §. A köteles példányok, valamint az átvételi elismervények postai küldése, a fennálló postarendszabályok betartásától feltételezeten, portódíjmentességet élvez.

11. §. A rendeltetési helyökre kellő időben nem érkezett köteles példányoknak utólagos beszolgáltatását, vagy a nem teljes, hibás és általában a jelen törvényben megkövetelt kellékeknek meg nem felelő példányoknak kifogástalanokkal való pótlását a Magyar Nemzeti Múzeum, illetőleg a Magyar Tudományos Akadémia az 5. §-ban a beszolgáltatásra megszabott határidő leteltétől számított három éven belüli

a mulasztással terhelt féltől postán ajánlva küldött felszólítás útján megkövetelheti és a felszólítás teljesítésére, annak keltétől számított legalább harmincz napi záros határidőt tűz ki. E felhívás sikertelensége a 12. §-ban megállapított következményeket vonja maga után.

12. §. Kihágást követ el és 100 forintig terjedő pénzbüntetéssel büntetendő: 1. a ki a 11. §-ban megszabott felszólításra, az abban kitűzött záros határidő alatt, a köteles példányt be nem szolgáltatja, illetőleg a jelen törvényben megkövetelt kellékeknek meg nem felelő köteles példányt kifogástalannal nem pótolja; 2. a ki a köteles példányokkal együtt beküldendő kimutatásokra nézve a jelen törvény rendelkezéseit megszegi.

A jelen szakasz 1. pontjában körülírt kihágás elkövetőjét a be nem küldött, vagy nem pótoló példány vételárában is el kell marasztalni az átvételre jogosult Magyar Nemzeti Múzeum, illetőleg Magyar Tudományos Akadémia javára.

13. §. A jelen törvény 12. §-ában említett kihágási ügyekben, úgy a pénzbüntetésre, valamint a be nem küldött, vagy nem pótoló köteles példány vételárának megfizetésére nézve, az 1880: XXXVII. t.-cz. 40. §-ának 5. pontjához képest a királyi járásbírók járnak el.

14. §. A befolyt pénzbüntetés annak a könyvtárnak gyarapítására fordítandó, melynek érdekében az eljárás folyamatba tétetett.

15. §. A nyomdatermek ama köteles példányai, melyek a fennálló törvények és szabályok szerint a sajtóügyi közvadásznak adatnak be, — a mennyiben azokra nézve további nyilvántartás vagy hivatali használat szüksége már nem forog fenn — a Magyarországon létező vagy létesítendő oly nyilvános muzeumok és könyvtárak gyarapítására fordítandók, melyeket e célból a vallás- és közoktatásügyi miniszter megjelöl. A sajtóügyi közvadászhoz érkezett köteles példányok kezelésének, őrzésének, átvételének és átadásának módozatait, valamint a vallás- és közoktatásügyi miniszter által kijelölt muzeumok és könyvtárak részére való átadás alól a kivételeket az igazságügyi és a vallás- és közoktatásügyi miniszterek rendeleti úton állapítják meg. Egyebekben a jelen törvény nem érinti a fennálló törvények és más jogszabályok ama rendelkezéseit, melyek a nyomdatermeknek sajtórendészeti célokra szolgáló köteles példányaira és a nyomdatermeknek sajtórendészeti szempontból szükséges nyilvántartására vonatkoznak.

16. §. A fennálló törvények és más jogszabályok ama rendelkezései, melyek a nyomdatermeknek tudományos célokra szolgáló köteles példányaira szólnak, az 1897. évi XXXV. törvénycikk kivételével hatályon kívül helyeztetnek.

17. §. A jelen törvény hatálya a magyar állam egész területére kiterjed, Horvát- és Szlavonországok kivételével.

18. §. Jelen törvény végrehajtásával a vallás- és közoktatásügyi és az igazságügyi miniszterek bizatnak meg.

* * *

A fenti 16. §-ban említett törvénycikknek a nyomdai ipart érintő 4. §-a következőképp hangzik:

A központi statisztikai hivatal a jelen törvény 1. §-ában körülírt feladatának előmozdítására nyilvános könyvtárt és térképgyűjteményt tart fenn.

E végből a nyomtatók, illetőleg kiadók a nyomdatermekből statisztikai célokra egy példányt a m. kir. központi statisztikai hivatalnak ingyen beszolgáltatni tartoznak.

A beszolgáltatási kötelezettség a következő nyomtatványokra terjed ki:

1. gépi sokszorosítás útján kötetes vagy füzetes alakban kiadott mindennemű írói műre, kivéve a tisztán szépirodalmi tartalmúakat;

2. minden időszaki folyóiratra, kivéve a tisztán szép-

irodalmi tartalmúakat, s a hetenkint vagy egy hétnél rövidebb időközökben megjelenő hirlapokat;

3. iskolai értesítőkre, mindennemű évi jelentésekre, statisztikai kimutatásokra, cím- és névtárakra, továbbá föld- és térképekre.

A beszolgáltatás módozataira, valamint a beszolgáltató felelősségére nézve a nyomdatermékek tudományos czélokra szolgáló köteles példányainak beküldése tekintetében fennálló törvényes szabályok irányadók, melyeknek értelmében a kereskedelemügyi miniszter rendeletileg intézkedik.

Horvát-Szlavonországokban a nyomdatermékek köteles példányainak a központi statisztika czéljaira való beszolgáltatása iránt a bán fog megfelelően gondoskodni.

Szakkérdések és feleletek.

Feleletek.

1. Latin betűvel szedett szövegnél latin, frakturral szedettnél pedig fraktur betűket kell a korrektornak a korrigálásnál használni. Igaz, hogy a ki nem érti a német nyelvet és nem ismeri a fraktur betűket, azoknál zavart okoz akárhogy javítanak is. A frakturral való javítás már az ff , ll , xx végett is helyesebb, mert ezt a magyarban mindig csak ss , ss vagy s -sel jelölhetjük.

2. Kompressz szedés közé a »szedés biztonsága« szempontjából sohase szabad térsőt tenni. A melyik szedésnek »biztonságra« van szüksége, azt nem menti meg egy vékony térső a katasztrófától. Sőt még ritkított szedésnél se helyes a kimenetek közé több térsőt osztani, mint a mennyi a sorok között van, azért, hogy az oldalon egy sort »kiverjünk«. Ilyenkor mindig segíteni kell magunkon valamely kimenetsornak a behozásával. Ezt már minden értelmes szedőnek és tördelőnek tudni kell.

***

Kérdéseket e számban azért nem közlünk, mert a rájuk vonatkozó feleleteket már csak a jövő évfolyamban közölhetnénk, ez pedig az új előfizetőknek kellemetlenséget okozna.

CSARNOK.

Visszapillantás tizenháromhavi

utamra.

(Vége.)

Spittalnál elhagytuk Karintiát és átléptünk Tirolba. Mily élvezet volt az, midőn a szép, verőfényes napon, a hegyek között, melyek egyike magasabb volt a másiknál, a Dráva mellett — a mely itt még csak sebesen rohanó patakocská volt — haladtunk!

Minden lépésnél, minden fordulónál új látvány tárult elénk.

Petőfi egyik versében azt állítja, hogy nincs szebb a végtelenül kiterjedő rónánál. Hejh, jött volna csak ide, látta volna ezt a pompás vidéket, hegyeivel, völgyeivel, zuhatagjaival, növényzeteivel; látta volna a nagy havasok fehér orrait, melyek csak úgy csillogtak a napsugaraktól; látta volna ezt a jó népet, mely e vidéket lakja, szokásai és jellemével: tudom, hogy megváltoztatta volna nézetét.

De ő mindezt nem látta.

Bruneck és Lienz között eltűnt a Dráva egy hogy tövében s a hegy másik oldalán már a Rienz-folyót találtuk, mely a Drávával ellenkező irányban folyt — s így velünk tartott.

Brixenben a Rienz-folyót is elhagytuk. Mi Innsbruck felé, a folyó pedig Bozen felé folytatta útját.

Brixentől Innsbruckig négy napig tartott az út. Útközben a Brenner-vasutat tekintettük meg, mely az 1867 m. magas hegyre megy fel. A Brenner tetején van egy kis fürdőhely, mely nagy látogatottságnak örvend.

Említésre méltó még a Franzensfeste-erőd is, mely nagy terjedelme miatt és hadi szempontból is előkelő helyet foglal el. Ugyancsak itt van a déli vasutnak egy nagyforgalmú állomása is. Itt ágazik szét több irányba a vonal: Lienz, Villach, Klagenfurt, Marburgon át Budapest felé, Olaszország felé és Innsbruckon át Bajorország felé.

Közvetlenül Innsbruck előtt gyönyörű panoráma tárult elénk: a völgyben, lábaink alatt volt Innsbruck város, kettészelve az Inn folyó által. Soha szebb festett tájképet nem láttam, mint a milyen ez volt — természetben. A toll nem képes leírni azokat az érzelmeket, melyek az embert itt átjárják. Ezt látni kell és meggyőződni arról, hogy mily kéjes indulatokra ragadja a szemlélőt ennek a panorámának a látása. Boldog az az ember, a kinek alkalmá van arra, hogy Tirol, Salzburg, Karintia és Ausztriának egyéb részeit is bejárja. Hányan vannak a vagyonos emberek között is, a kik ezeket adnának azért, ha bejárhatnák azokat a vidékeket, a melyeket egy utazó mesterlegény bejárhat.

Találkoztunk turistákkal, kirándulókkal, a kik irigykedtek a mi szabadságunk fölött, mert ők csak rövidebb ideig maradhattak és csak egy bizonyos megkötött részt kereshettek fel abból a vidékből, a melynek látása új erőt, egészséget kölcsönöz az embernek. Az egyiket az állás, a másikat a családi kötelesség hívta vissza innen.

Hányan vannak idősebb szaktársaink között is, a kik bizonyos örömmel, büszkeséggel gondolnak vissza arra az útra, a melyet egyszer bejártak és melyet soha többé el nem felednek.

Hányan vannak ezek között, a kik azt áhítják: »hejh, ha még egyszer fiatal lennék, elmennék ezt a vidéket még egyszer megnézni; de nem látom már többet ez életben... öreg vagyok már az útra!...«

Innsbruckban egy napi tartózkodás lévén, kipihenhattük magunkat; hiszen már úgysis régen nem volt részünk benne. Az egy napi tartózkodás alatt megtekintettük a nyomdákat, a város nevezetességeit, köztük a híres templomot, a hercegi kastélyt, az aranyfedelű házat, az Inn folyó új hidját stb. stb. Majd másnap reggel búcsút véve utitársainktól, elindultunk. Nem maradtunk csak ketten: én és a hamburgi. A másik két szaktárs Innsbruckból Bregenz felé, mi ketten pedig Bajorország felé vettük utunkat.

Vagy három-négy óra hosszúig együtt ballagtunk még és csak a nagyszerű Martinswandnál, a hol egy kolostor van, melyben a nyomdászatot is űzik, váltak el utaink.

Érdekes volt a kolostorban levő nyomda. Egy frankenthali nagy gyorssajtó és 11 regális, vagy 50 szekrénynyel, melyek többnyire petit és garmond betűket tartalmaznak: ebből állt a berendezés. A gépnél és szekrények előtt nyolcz nagyszakállú szerzetes dolgozott, a kik látszólag kellemesen voltak meglepve, hogy mi, világiak, felkerestük őket magányukban. Elmesélték a nyomda történetét, mely már 1780 óta áll fenn; majd megmutatták a régi, idomtalan kézisajtót és a betűket is, a melyekkel ezelőtt dolgoztak. Ebédet is adtak; de péntek lévén, az nagyon is bőjties volt: *kalarábé-főzelék és korpa-leves*. Útravalóul egy hatalmas darab kenyeret, meg ötven krajczárt kaptunk.

Még ezen a napon átléptük a határt, hol egy nagy kékfehér táblán e szavakat olvastuk le: »Königreich Bayern«.

Éjjelre Mittenwaldban voltunk, a Natural-Verpflugsstation szállásán.

Ez alkalommal hat hónapot töltöttem Németországban.

Igen sokat kellene elmondanom, a mit nem egy ily rövid értekezésben, mint a mai, hanem hosszú, több óra hosszúság tartóban beszélhetnék el.

Nem is fogom ezt a jelen értekezés keretében előadni, hanem — ha a Szakkör igen tisztelt elnöksége és a t. hallgatóság szívesen veszi — egy más alkalommal.

E helyett átugrok hat hónapot és arra az útra térek vissza, a mikor Németországból visszatértem Ausztriába. Most csak Ausztriával fogok végezni, egybevetve az előbbi és későbbi utazásaimban tapasztaltakat a jelenlegiekkel.

Németországból Drezdában jelentkeztem le az osztrák határra. Drezdából két nap alatt a határon voltam és szemembe ötlött a már ismeretes fekete-sárgára mázolt és egy kétféjű sassal ellátott tábla »Kaiserthum Oesterreich« felirással.

A legelső város, melyet értem osztrák földön: Tepitz fürdőhely volt; innen Aussig, Theresienstadt és Leitmeritzen át, öt nap alatt Prágába, Csehország fővárosába értem.

Prágából távozva, Csehországot, Morvaországot, Sziléziát, Galicziát, Alsó-Ausztriát, Stájerországot jártam össze; majd czekek a részeket Ausztriában beharangolva, visszatértem Magyarországra.

Utazásomban úgy társadalmilag, mint a szakmára vonatkozólag sokat tapasztaltam.

Egy fiatal ember, a kinek semmi kötelezettségei nincsenek, könnyen veheti nyakába a világot s ezért, fiatalabb szaktársaink, a helyett, hogy munkanélküliségük esetén egy helyben maradnak, jobban tennék, ha rövidebb-hosszabb kirándulásokat tennének, mert egyrészt gyarapítanak ezzel emberismereteiket, másrésztől megtanulnak azt, hogy mi az a szaktársi összetartozandóság.

* * *

Ausztriában a nyomdászat — eltekintve néhány nagyobb várostól, mint a milyenek Bécs, Prága, Krakkó, Lemberg, Grác — nem nagy virágzásban van. Vannak egyes részek, a hol napokig kell utazni, a nélkül, hogy nyomdára akadnánk. Legjobban van képviselve a nyomdászat Csehország északi és északnyugoti határán, a mely közvetlenül Szászország mellett van. Itt azt lehetne mondani, hogy a német műveltség van befolyással erre. Ámbár Ausztria egyéb német részeitől ezt nem mondhatjuk. Északi Csehországban az Egertől Tetschenig húzódnó vonalon van a legtöbb nyomdával bíró város. Itt van Éger, Karlsbad, Saaz, Komotau, Brüx, Tepitz, Aussig, Leitmeritz, Theresienstadt, Tetschen. Ezeket kivül van még néhány kisebb városka is, a hol egy-egy kisebb nyomda van eldugva, de ez bizony csak úgy teng-leng.

Legritkábban vannak a nyomdák Bukovinában, Galiczia keleti részén, Morvaországban, Felső-Ausztriában, Salzburg és Tirolban, Krajnában, de egyáltalán a többi tartományokban is nagyon elvétve bukkantunk egy-egy nyomdára.

Odakünn azt szeretik fölhozni, hogy nálunk Magyarországon napokig kell utazni, míg egy kis nyomdára akadunk; ez pedig nem áll. Sőt ellenkezőleg. Ha Magyarországon bármerre megyünk is, néhány óra alatt, de legalább minden nap egy nyomdával bíró városba érünk.

Ausztriában ezt nem lehet mondani. Fölsorolok egy pár túrát, a hol több nap alatt nem akadtam nyomdára. Ilyenek: Bregenz—Innsbruck között (8 nap), Brixen—Innsbruck között (4 nap), Budweis—Pardubitz között (10 nap), Bruck—Klagenfurt között (6 nap), Linz—Budweis között (6 nap), Innsbruck—Salzburg között (7 nap), Salzburg—Spittal között (7 nap), Salzburg—Bruck között (9 nap), Marburg—Klagenfurt között (5 nap), Znaim—Prága között (10 nap) stb. stb. főbb vonalak; hát hol vannak ezeken kívül még az 5—6—7—8—9—10—11 napos túrák, a melyeken csak egy vagy két nyomdára akadtunk?!

Vannak egész tartományrészek, a hol egyetlenegy nyomda sincs, pedig az ennek fentartására szükséges intelligens közönség meglenne. Ilyen például Tirol déli, nyugoti és északi része, még pedig az a szög, mely Meran, Brixen, Innsbrucktól az Olasz- és Bajorországot, meg Svájcot határolja; ilyen Vorarlberg is, a hol csak egyedül Bregenzben van nyomda; ilyen továbbá Krajna is, a hol a Marburg—Trieszt—Laibach—Görz—Rudolfswerth közötti téren, a mely igen nagy terület, nincsen nyomda.

Már első utazásom alkalmával is feltűnt ez.

De itt még az irodalom is nagyon hátra van.

E visszamaradásnak pedig semmi más oka nincs, mint a *cenzura*, és az, hogy a nyomdászat a képzéshez kötött iparágakhoz van kötve.

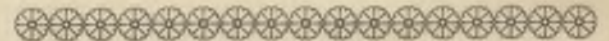
A cenzura miatt a könyvkiadók műveiket többnyire külföldön nyomtatják és onnan már a kész könyvek érkeznek meg. Ausztriában csak a legsürgősebb dolgokat és azt, a mi okvetlenül szükséges, nyomtatattják.

Azt pedig, hogy mily káros befolyással van a nyomdászat fejlődésére a képzéshez kötöttség, azt hiszem, fölösleges fejtegetnem. Igaz ugyan, hogy bizonyos egyéni tekintetben helyeselhetjük ezt, de a legnagyobb részben mégis csak az általánosság hátrányára van ez. Egy szakképzett nyomdász-segéd nem igen, vagy nagyon ritkán van vagy jut abba a helyzetbe, hogy önállóvá legyen. De ha ez meg is van, Ausztriában még ennek dacára is nehéz nyomdát nyitni, mert a *hatóság nem adja meg erre az engedélyt.*

Hiába, Ausztria csak Ausztria marad: itt a hatóság az úr!

Ennyit most! Majd más alkalommal elmondom az elhallgatottakat is.

Venkovits Károly.

Előfizetésre való felhívás.

Ezzel a számmal befejezzük a hetedik évfolyamot.

Lapunk régi barátainak csakis figyelmeztetőül mondjuk el ezt, a kik a sokféle elfoglaltság között bizony néha el is felejtkeznek az *előfizetés megújításáról.*

E hét esztendő alatt meggyőződhetett mindenki arról, hogy sohase dolgoztunk erőszakos eszközökkel és az igazságos, de a tisztesség határai között mozgó kritikát mindig előbbre tartottuk az érdeahajszatból eredő kétkulacsos dicsériadáknál.

A mi programmunk mindig az *általánosság érdeke* volt és a szakdolgozók, újítások vagy más egyéb ilyen dolgok megítélésénél is mindig a mérsékelt józanság határai között maradtunk. Nem ítéltünk el senkit, semmit addig, míg meg nem győződünk annak vagy azoknak káros voltáról; de nem tömjénezünk az olyanok előtt sem, a melyekről tudtuk azt, hogy azokkal csakis a reklámhajszatot üznénk.

Jóakaró elnézéssel és mindig csak buzdítással voltunk a *hazai dolgok* iránt; de nem zárkoztunk el a *külföldi nevezetesebb dolgok* elől sem és a mikor azt jónak láttuk, írásban és képben is bemutattuk olvasóinknak. Sőt a hazai szakírók mellett helyet adtunk a külföldi jelesebb szakemberek dolgozatainak is és ezután is azon leszünk, hogy ezek a vezérlő egyének a jövőben még többször is fölkeressék lapunk hasábjait.

A januári számban kezdjük meg a közlését *Heller Ignác* szaktársunk ama pályanyertes cikkének, mely

a *kompresz szedést* tárgyalja igen kimerítően és ügyes példákkal tarkítva. Soha se volt ez jobban helyén, mint ma, a mikor — sajnos — már alig találunk csak tűrhetően is előállított kompressz munkát.

Most pedig csak arra kérjük lapunk régi barátait és a Szakkör t. tagjait, hogy szerezzenek lapunknak minél több előfizetőt, illetőleg a tagtársak minél több körtagot, hogy így mindig többet és jobbat produkálhassunk, mert csakis így leszünk képesek lépést tartani a külföld rohamos fejlettségével.

Lapunk előfizetési ára ezután is egy évre 2 frt, félévre pedig 1 frt lesz. Egyes szám ára 20 kr.

A Grafikai Szemle
szerkesztősége és kiadóhivatala.

VEGYESEK.

A Szakkör havi ülését két ízben nem tarthatta meg. A november hó 28-ára hirdetett azért, mert a fölölvasó, Propper Dezső megbetegedett és bajával hosszabb ideig kórházban marad. A második, december hó 12-ére hirdetett pedig azért maradt el, mert a tagok nem jelentek meg azon a kellő számban. Pedig most olyan szép, tágas és alkalmas helyiséget talált a Szakkör Mádagnál, hogy ott bizony mindig nagyszámú hallgatóság lehetne jelen. A külön terem nem az utcái részen van, hanem a helyiségből oldalt bemenve, az udvarra néz. A kik még nem tudják, hogy merre van az új terem, azok kérdezzék azt meg a legközelebbi havi ülés alkalmával a pinzérrektől, kik mindenkinek szívesen megmutatják azt. Reméljük, hogy csak a véletlen szülte azt, hogy az utolsó havi ülést részvétlenség miatt kellett elhalasztani!

Diszes bekötési táblák rendelhetők meg lapunk kiadóhivatalában kék és piros színben 60 krajczárért, vidékre 67 krajczárért. — A Szakkör tagjait kérjük, hogy rendeléseiket legkésőbb január 10-ig jelentsék be lapunk kiadóhivatalában.

Lapunk jelen évfolyamának czimlapja és tartalom-mutatója — mint mindig — a januári számhoz lesz mellékelve.

Lapunk szerkesztőjét, mint jury-tagot, az 1896. évi ezredéves országos kiállításban való tevékenységéért e napokban a *közszemlék* díjával tüntették ki, a melyről a díszesen kiállított okmányt már meg is kapta.

A Magyar Nyomdászok Évkönyvének 1898. évi tizenharmadik évfolyama a következő tartalommal jelent meg: Naptári rész. — Ötven esztendő. (Szerkesztő-től.) — A szakoktatásról. (Láng Józseftől.) — A correctura, mint a nyomdász-*ipar* rákfenéje. (Tanay Józseftől.) — Az első magyar ösnyomatvány. (Firtinger Károlytól.) — A könyvszedés. (Schwartz Adolfától.) — A villamos hajtóerő. (Puchs Zsigmondtól.) — Elmélet és gyakorlat. (Grócz Ernőtől.) — Izlés és szak-képzettség. (Radnai Mihálytól.) — Félhők a nap előtt. (Lubik Zoltántól.) — A nyomdai köteles példányokról. (Az 1897. évi XLI. törvényzikk hiteles szövege.) — Szakbibliográfia. (F. K.) — Apróságok. — A budapesti könyvnyomdák gépstatistikája. (Sz.) — Könyvnyomdák a vidéken. — A budapesti könyvnyomdászok munkadíj-szabályzata. — Egyesületek és körök. — Az utasszégly Magyarország. — Utasszállók Magyarországon. — Hirdetések. — Egy példány ára 70 kr., vidékre 77 kr., ajánlva 15 krajczárral több. A mű a hirdetésekkel együtt több mint 13 iv, petit és nonpareilleből szedve. Ezért a vaskos és tartalmas zsebkönyvért csakugyan potomár az a 70 kr., pláne ha még tudjuk azt, hogy december elejéig az előfizetők most is 60 krajczárért kaphatták meg azt. Jóformán lapunk zártakor kaptuk meg a mutató-példányt, azért arról most bővebben nem is írhatunk. De — azt hisszük — hogy tőlünk, mint a Szakkör hivatalos organumától, nem is várnak ilyet olvasóink. És az Évkönyv se ujoncz már: tizenhárom esztendő multtal bíró vállalat, a melynek évről-évre nagyobb olvasóközönsége és több előfizetője jelentkezik.

A Nyomdász. Ily czímmel ismét kaptunk egy szakmunkát, mely szintén tankönyvül kíván szolgálni szakiskoláknak és magánhasználatra is van szánva. Szerzője *Ruzicska Gyula* nyomdai művezető. Nyolcz 8° iv. A munka kiállítás tekintetében igen egyszerű ugyan, de nyomása tiszta és egyenletes. A szedésre nézve azonban lennének többféle észrevételeink. A mi a tartalmát illeti, azt fogyasztkosnak találjuk és igen szűk keretűnek, de a fölölt anyagot tekintve és a terjedelmet, ez nem is lehet máskép. S bár a könyvben igen sok olyan anyagot találunk, mely becses tananyagot képez, de szűk kereténél és beosztásánál fogva nem tarthatjuk arra alkalmasnak, hogy nagyobb szabású szakiskoláknak is tankönyveül szolgáljon. Legfőlebb a vidék használhatja ezt, a hol különben is több alkalom van a tanoncokat a nyomdában is oktatni. Daczára az elmondottaknak, a könyv figyelemre méltó termékét képezi szakirodalmunknak s melegen ajánljuk megvételre. A mű ára 2 korona. Kapható szerzőnél Kolozsvárt, Ajtai K. Albert könyvnyomdájában.

A kiállítás útmutatói. Az E. U.-ban olvassuk: A mult tavasszal egy német nevű vállalkozó-czég kibérelte a kereskedelmi minisztertől az ezredéves országos kiállítás belépőjegyének, katalógusainak és útmutatóinak árusítását. *Berl D., Spitzer Gyula* és *Spitzer Miksa*, e czég tagjai, azóta a legkülönbözőbb viszontagságokon mentek keresztül. A pénzük egyrésze odaveszett. *Berl D.* urat magyar ordó helyett sok csunya jelzővel dekorálták, *Spitzer Gyula* pedig hőse lett a nagy port fölvert provizió-pörnek. Közben a czégtársak maguk közt is összekaptak s a börzebiróság előtt nagy summákat kerestek egymáson. Nemrég a társaság ismét összekerült a börze bírái előtt, de nem egymás ellen, hanem együtt harezolva egy szerencsés fölperes, a *Kosmos* műintézet ellen. *Berl*ék a kiállítási kalauz és katalógus kiadásának jogát bércadták 65.000 forintért a *Kosmos*nak azzal a kikötéssel, hogy ha 250.000 darabnál kevesebbet ad el, a megmaradt példányokat a jegybérlők 32 krajczárjával megváltják a műintézettől. Az Útmutatók kézírásait a szerződés szerint április 10-ére várták a *Kosmos*-nál, de mivel április 10-én még hire sem volt egynemely pavillonnak, a kiállítás igazgatósága két héttel később meg az Útmutató elkészítésével. Az első, fölülletes összeállítású kézirat április végén kapta meg a *Kosmos* s május 2-ikára elkészült a kiállítás első kalauza. A kiegészítő kézírásokat május 8-án küldte el az igazgatóság s attól fogva már folyton szállította a műintézet a katalógusokat. A kiállítás bezárásakor mégis 217.214 darab Útmutató maradt meg, mert az egész nyáron mindössze 32.786 Útmutató kelt el. A sok kalauzért a műintézet a szerződés szerint 68.549 frt 44 krt követelt a jegybérlőktől, a kik az Útmutatók elkészésére hivatkozva, megtagadták a kártérítést. A dolog a börzebiróság elé került, a mely *Kochmeister Frigyes báró* elnöklésével elfogadta a fölperes intézet ügyvédének, *dr. Ruzsnyák Samunak* az érvelését s a jegybérlőket a 68.549 frt 44 krt kártérítés és a költség megfizetésében elmarasztalta.

Fattyuhajtások. Akárhányszor történt már felszólalás a szabad sajtó és szabad ipart kompromitáló, sőt alapját veszélyeztető szabados korcskinövések ellenében, mind hiába, ezek annál bujábbban tényésnek. A napokban posta útján az itteni *Telefon* című férczaplót kaptunk egy csomót e lap példányaiból valami »találmány« feldicsérése céljából. És ime az egyik *Telefon*-szám első oldalának alján a következő hirdetést olvasunk szembetűnő betűkkel: »5-6 forint heti fizetést adunk olyan betűszedő-tanonczoknak, kik már nyomdában dolgoztak«. Talán ez ellen már mégis tehetne valainit a t. főnök urak egyesülete, vagy mennyire sülyedjen még iparunkban a rend?

Löwy J., cs. és kir. udvari főnyképész Bécsben Magyarország részére külön képviselőiséget állított föl Budapesten és ennek vezetésével *Jaeger P. Leo* urat, a magyar vegykészitményű papirgyári irodájának tulajdonosát (Kálmán-utca 12.) bizta meg.

Folyóiratunk főmunkatársának, *Firtinger Károly* szaktársnak mult számunkban közölt felhívása, az 1848-49-iki eseményekre vonatkozással bíró nyomdászdolgoznak vele való közlése tekintetében, azt eredményezte, hogy eddigelő két tiszteletreméltó vidéki szaktárs, úgymint *Kenderessy*

Lajos úr Debreczenből és Malatin Antal nyomdatulajdonos Kalocsáról küldött be igen érdekes adatokat. Kenderessy úr közleményei jobbra a debreczeni eseményekről szólnak, míg Malatin úr a banknyomdára vonatkozólag szolgált sok, eddig nem ismert adattal. Utóbbi beküldte a banknyomdában érvényben állott német nyelvű munkarendszabályzatot, mely valószínűleg unikum lesz, mert alig hiszszük, hogy ebből még egy második példány létezne, németül pedig azért volt fogalmazva, mert a munkásszemélyzet nagyobb része német származású volt. Fogadja a két derék szakértés meleg köszönetünket az ügy iránt tanusított előzékenységükért.

Az üllői-uti Iparművészeti Múzeum, mely tudvalevőleg november hó 20-án adatott át a nyilvánosságnak, a látnivalók sokaságánál és becességénél fogva melegen ajánlható szakértésaink figyelmébe, habár a grafikai szakma csak régi könyvtáblákkal, meg Morelli Gusztáv tanár munkáival és egy kötet márványozási mintával van képviselve, mely utóbbi Gottermayer Nándor jóhírű fővárosi könyvkötőműhelyéből került ki és Kovács György munkája. Érdekkel bírunk még ránk nézve a Magyar Iparművészet című lapra részére kiirt pályázatra beérkezett, körülbelül harmincz darabra rugó, szintén kiállított pályamunkák. Lehet itt látni a legkülönbözőbb »iskoláknak« produktumait, az egyszerű, nemes ízléssel bíróktól a legbizarrabb alkotásokig, utóbbiak közt nem kevés számmal ama dekoratív kiállításban, a mely most legújabbán kapott lábra a német s egyáltalán az egész külföldi grafikai művészetben, s a motívumok terjedtségén kívül a színek kirívó hatására fekteti a fősúlyt.

A szegvárdi könyvnyomdászok e hó 26-án, karácsony másnapján bált rendeznek az árva-alap javára. A csinosan kiállított meghívó Báter János nyomdáját dicséri, s ha éppen találunk azon kifogásolni valót, úgy csak a fejlécznek gyöngédebb színezését kívántuk volna. Megjegyezzük még, hogy a fejléczben alkalmazott nyomdászczimer azon a módon van rajzolva, mint azt a lapunk f. évi 6-ik számában e tárgyról szóló cikkünkben, mint egyedül helyeset, mutattunk be.

Németországban a stereotipiai eljárást első ízben, mint nemrég olvashattuk egy lipcei szaklapban, 1816-ban gyakorolták Berlinben a Decker-féle udvari könyvnyomdában; 1817-ben pedig Lipcsében kezdték alkalmazni Tauchnitz nyomdájában. E szerint mi Magyarországon jóval megelőztük a németeket a stereotipálásban, miután a Falka Sámuel hazánkfa által javított Didot-féle eljárás szerint már 1800-ban gyakorolták Budán a kir. egyetemi nyomdában ezt az eljárást, mint az a Grafikai Szemle 1894. évi folyamának 145—148. lapjain körülményesen le van írva és egy, az 1800. esztendőből származó stereotip-öntvény hasonmásával bizonyítva. Említést érdemel az a körülmény is, hogy úgy Berlinben, mint Lipcsében Watts J. stereotipálási rendszerét vették elsősorban használatba; ez a Watts J. valószínűleg azonos ama Watts János nevű amerikaival, ki Vilmos testvérével együtt nálunk Budán is gyakorolta 1820—22. években a stereotipálást.

Stuttgartban a nyomdászok szakkörre szakkiállítását rendezett, mely november 28-án megnyílt és e hó 12-én zárult. Német szaklapok jelentései szerint a kiállítás szép sikert aratott.

A Monoline nevű szedőgépet tudvalevőleg Steyrbén, Felső-Ausztriában gyártják. Azonban mielőtt e gép használatba került volna, máris akadály állott be; ugyanis egy német szaklap, a lipcei Gr. B. szerint, a matriczrudacs-kákhoz használt sárgaréz (melynek minősége és a réz-léniáinknak felel meg) nem bizonyult eléggé ellentálló képességűnek, mivel három egész hat hónapi használat után annyira elkopott, hogy a betűk képén és körvonalain jelentékeny csorba esett. Most állítólag oly anyagot vettek használatba, melylyel el lesz kerülve e hátrány és a jövő évi bicentárius kiállításra már teljesen tökéletes szedőgéppel akarnak előállani. Várjuk be!

Japán könyvtárak. A távol kelet e nagy haladásokat tevő országában két nagyobb terjedelmű könyvtár létezik, még pedig a Tokio városi és a császári egyetemi könyvtár. Az előbbi nemzeti jellegű és azon előjoggal van felruházva,

hogy bekövetelheti a Japánban napvilágot látó nyomtatványok egy-egy példányát. Alig húsz évi fennállása óta máris majdnem százezer japán és kínai munkával rendelkezik, 25 ezer európai és számos kettős példányú könyv mellett. Évente napi átlagban körülbelül ezer kötet kerül kézbe. Az intézet olvasóterme kétszáz személyt képes fogadni és három részre oszlik, melyekből az egyik a szaktudományokra esik, a másik az általános olvasó-közönség, a harmadik pedig a hölgyek számára szolgál. A nagy kataloguson kívül léteznek speciális könyvjegyzékek is. A kikért könyvek közül esik rendszerint 22% történelemre és földisméretre, 21% irodalomra és nyelvtudományokra, 17% bölcsészetre és mintegy 13% jogisméretre és politikára. A császári egyetemi könyvtár 101.217 japán és kínai nyelvű könyvet számlál 77.991 európai munka mellett; e könyvtárt azonban csak tanárok és tanulók szakták látogatni. Más-különbön a japán birodalomban szétszórtan még nyolcz kisebb nyilvános és tíz magán könyvtár létezik, mely utóbbiak azonban szintén közhasználatban állanak.

Haladás a mennyei birodalomban. Ezer esztendő óta, egész mai napig, a kínaiak a könyvnyomtatást fatáblákról eszközölték. Most azonban berendezték Pekingben az első modern nyomdát fémbeállított betűanyaggal, illetve miután a kínaiak írása csupa összetett jelekből áll, tehát ezeket öntették nálunk Európában. Tervben van a kormányrendeletek az új berendezéssel sokszorosíttatni.

A latin nyelv óriás szótára. Majd minden században megtették a kísérletet, hogy a rómaiak óriás nyelvkinészt összegyűjtsék szótárba s csak most, a XIX-ik század végén van némi remény arra, hogy a vállalat sikerüljön. Ennek a fenomenális, de költséges munkának a kivitele csak úgy válik lehetségessé, hogy ha több tudós társaság veszi kezébe a dolgot. Dr. Hartel bécsi udvari tanácsos kezdeményezésére öt német akadémia, a berlini, a bécsi, a lipcei, a göttingeni meg a müncheni egyesültek, hogy a Thesaurus linguae latinae létrehozzák. A kartel a költségeket 650.000 márkára teszi, míg az óriás munka eladásából eredő jövedelem legjobb esetben 150.000 márkát fog kitenni. Marad tehát 500.000 márka, melyből öt akadémia elosztva mind-egyikre 100.000 márka jut. Minthogy a mű elkészítése 20 évig fog tartani, az illető akadémia évi költségének megterhelése csak 5000 márkára fog rugni.

Gyakori eset, hogy a könyvnyomtatótól átnyomásos eszközésért kéri a litográfia számára. Többnyire kisebb-fajta betűkből álló sorok átnyomatását kívánják, mivel az ilyenek előállítása a kömetszőnek szerfelett sok munkát okoz és rendszeren nem is sikerül az ily tömör képet mutató betűket azzal az egyenletességgel rajzolni, mintha azt tipografiai úton állítatjuk ki. Az ily átnyomás-levonatoknál a legtöbb bajlódást okoz a litográfus által használt átnyomási festék, mert a könyvnyomtatáshoz közönségesen használatos festék a papírosan nagyon gyorsan szárad és ennél fogva az azzal eszközölt levonatok rövid idő alatt hasznavehetlenek. A litográfiai festék ellenben oly zsiradékokat tartalmaz, melyek nem száradnak egyhamar és a levonatok huzamosb időn át jókarban tartják. A könyvnyomdásznak azonban sokszor nem sikerül tiszta levonatot a szedősről előállítani, mivel hengereivel nem képes a festéket kellőképpen szétörzsolni. Az Ős-Ung. Buchdrucker-Zeitung egyik utolsó számában e baj elhárítására nézve azt ajánlják, hogy legjobb minőségű illusztrációfestékhez keverjünk egy tizedrészesnyi átnyomófestéket és azzal tegyünk előforduló esetben kísérletet. Az átnyomásra szolgáló papíros mérscelken nedvesített makulatura-papírosban legyen elhelyezve, a zurichtung pedig oly gondosan készítendő, hogy nagyon csekély árnyékolás támadjon csak, a festéket pedig oly gyöngéden adagoljuk, hogy éppen csak a kellő befestékelest nyerjük. A papíros nagy elővigyázattal kell a szedősről levenni, olyannyira, hogy a legcsekélyebb csorba ne essen rajta; a gyors- vagy a taposásajtóval eszközölt nyomást lassú menetben, kézzel való mozgatással kell eszközölni. A kész levonatok újra nedves makulata közé teendő; öt-hat óra lefolyásával a könyvnyomtató-festék nagyjára beszívta magát a papírosba és a visszamaradt litográfiai átnyomó-festék vékony rétege elegendő arra, hogy azzal a kövön teljesen kifogástalan levonatot kapjunk.

HIVATALOS RÉSZ.

Figyelmeztetés. Választmányi határozat értelmében *Évkönyvre* csak azok a tagok tarthatnak igényt, kik legalább ez évi **augusztus hó** óta tagjai a Szakkörnek és a kik tagsági illetékeket bezárólag **november hóra** is már lefizették. Az a tag, ki két hónappal hátralékban van, *Évkönyvet nem kap.*

November hóban a következő üzletek fizettek tagsági díjat: Alkotmány —.90, Államnyomda 1.50, Athenaeum —.—, Bpesti Hirlap —.—, Czetel és Deutsch —.90, Egyetemi nyomda —.—, Franklin 11.10, Garai —.—, Hamburger és Birkholz —.90, Hornyánszky —.—, Hungária 1.50, Kosmos —.—, Légrády 10.50, Márkus 1.80., Neuwald —.60, Pátria 2.40, Pallas —.—, Posner 1.50, Pester Lloyd —.—, Pressburg —.—, Részvény 9.40, Wodianer 2.40. *Egyesek:* Wolf A. —.30, Gelberger M. —.30, Krausz S. —.50, Fried J. —.30, Feldmann I. —.30, Bujnovszky R. —.60, Goldberger Á. —.30, Goldstein I. —.30, Stalla M. —.30, Kertész E. —.30, Grósz I. 1.50.

Kedvezményes jegyek a Magyar Színházba. A Magyar Színház igazgatósága Körünk megkeresésére a következő, igen mérsékelt helyárakat engedélyezte:

I. Erkély 1 frtos helyet ... .. —.80 krért
I. > 80 kros > ... .. —.50 >

A jegyek vasár- és ünnepnapokon is érvényesek.

***

Figyelmeztetés. A Magyar színházi utalványokat (darabonként 2 krért) csakis a **havi nyugta felmutatása mellett** kaphatják a Szakkör tagjai. Utalványok kaphatók *Rencsisouszky Ferencz*nél (VIII., Kerepesi-út 63. sz., IV. em. 35.), *Novitzky N. Lászlónál* (anyaegylet) és *Tichy Akosnál* (Részvénynyomda).

A Képzőművészeti Társulat téli tárlatához a Szakkör tagjainak kedvezményes árú belépőjegyeket engedélyezett

és ezek a jegyek *darabonként 22 krért* kaphatók *Tichy Akosnál* (Részvénynyomda), *Novitzky N. Lászlónál* (anyaegylet) és *Rencsisouszky Ferencz* szakköri pénztárosnál (VIII. ker., Kerepesi-út 63. IV. 35.).

Tisztelettel kérjük a t. házipénztáros urakat, hogy a tagsági díjak beszedésénél a lehető legnagyobb szigorú és buzgóságot fejtsek ki. (A ki két hónappal hátralékban van, az **nem kap Grafikai Szemlét.**) A beszédett tagdíjakat az üzletben alkalmazott **összes szakköri tagok** névjegyzékének kíséretében, tekintet nélkül arra, hogy fizettek-e vagy sem mindnyájan, küldjék direkte vagy *postán*, vagy pedig *Wolf Antal* egyleti küldöncz útján *Rencsisouszky Ferencz* szakköri pénztároshoz (VIII., Kerepesi-út 63., IV. 35.) lehetőleg minden hó 12—15-ig.

A Szakkör t. tagjait kérjük, hogy mindennemű *kondícióváltozást*, úgy az *abba való be-*, mint *kilépést haladéktalanul* adjanak tudtul a Kör *pénztárosának*, mert csak így kaphatják meg pontosan az őket megillető kiadványokat és meghívókat. Elég erre a czélra egy egyszerű levelezőlap.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Többek kérdézősködésére felelve, kijelentjük, hogy főmunkatársunk a *Typographia* szerkesztőségét a mult számunkban közölt »fölvívás« közlésére kérte fel és semmi egyébre. Hogy az érintett fölvívás minemű »érdekeket« akar szolgálni, annak megítélését olvasóinkra bizzuk.

Goldstein Jakab úrnak, Deés. Levelét — az Országos Ipar-egyesület szives közvetítésével — elküldtük *Tirr Raoul* úrnak Párisba (Rue Meissonier 3). Talán már kapott is reá választ?

Egy szakköri tag. A februári szakköri mulatságnak nem lesz semmiféle programja, tisztán táncból fog állani. A két vers különben se arra való, hogy azt még el is szavalja.

A lap papirosa a hermaneczi papirgyárból. — Szövegbetű az Első Magyar Betűöntőde-Részvény-Társaságtól.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V. ker., Hold-utca 7. sz.

Kiadó-tulajdonos: a Könyvnyomdászok Szakköre.

Felölös szerkesztő TANAY JÓZSEF. *Főmunkatárs* FIRTINGER KÁROLY.

KOROMÉGETÉS KENCZEFŐZÉS HENGERANYAG

Vezérképviselő

Kalmár Lajos

VII. ker.,

Dohány-utca 10.

TELEFON 66-63.

Schiff, Srpek és Társa

könyv- és könyomdai festékek
és hengeranyag-gyára

BUDAPESTEN

VIII., József-utca 17.

Kívánatra mintákkal bármikor díjmentesen szolgálunk.

Egyidejűleg értesítjük a t. megrendelőket, hogy gyárunkban **hengeröntő-műhelyt** is rendeztünk be. — Intézetünk minden tekintetben a mai kor igényeinek megfelelőleg van berendezve. Az általunk gyártott **Ausztria-hengeranyag** általánosan a legjobbnak van elismerve. Foglalkozunk úgy **új hengerek**, mint használtak átöntésével s minden esetben csakis a tényleg felhasznált anyagot számítjuk, még pedig **kilóját 1 frt 00 krajczárral**, míg az öntést magát egészen díjtalanul végezzük.

A hengereket kérjük egyenesen gyárunkba küldeni, vagy telefon-értesítésre saját kocsinkon is elhozhatjuk azokat és az elkészítés után újra visszaszállítjuk. Az öntő-tartályokat és csillagokat is kérjük elküldeni és mi azokat mindig a legrendesebb állapotban és tisztán őrizzük meg az illető czégek részére, vagy pedig — kívánatra — minden öntés után a kész hengerekkel együtt vissza is szállítjuk.

Megrendeléseket úgy helyben, mint vidékre a leggondosabban és leggyorsabban teljesítjük.

ELADÓ KÖNYVNYOMDA.

Aradon egy jól felszerelt könyvnyomda családi körülmények
folytán rendkívül olcsó áron eladó.

Bővebb felvilágosítással szolgál a tulajdonos:

— **Stelgerwald A. Aradon.** —

ELSŐ MAGYAR

Könyvnyomdai Szakasztalos

BÖLE JÓZSEF

BUDAPEST, VIII. Vas-u. 7. vagy Stáhly-u. 1.

Elvállal mindennemű

épület- és butorasztalos-munkát.

*Javítások elfogadtalnak és pontosan
eszközöltetnek.*

Kitüntette a császári sas használati jogával.

Kitüntetések: Bécs, Berlin, Páris, Nürnberg, M. m. Frankfurt.

Schriftgießerei
Mechanische
Werkstätte
J. H. RUST & Co.
WIEN
V. Griesgasselg.

Szállít — hosszú időn át szerzett gyakorlati tapasztalatok alapján — a legrövidebb idő alatt **teljes könyvnyomdai berendezéseket** nagy és kisszabású üzletek részére, szép-
vágású betukkel, körzetekkel, mindenféle gépekkel és berende-
zéssel felszerelve. Nagy választék idegennyelvű betükhen.

Méltányos feltételek. — Szolid kivétel.

Könyv- és könyvnyomdai

festékek gyára.

WÜSTE F.

— **BÉCS** —

I., Kolouratring 9. szám.

GYÁRT: Fekete és színes, kő-
és könyvnyomdák részére,
valamint réznyomáshoz szük-
séges mindennemű és színű

festékeket,

hengeranyagot

és

firniszt.

Az átvétel elmaradása miatt követ-
kező betümenyiségek vehetők át nálunk
legolcsóbb áron:

Körülbelől

200 kg. *cicero antiqua*

14 » *petit*

25 » *cicero cursiv*

50 » *kizáró anyag.*

Haase-fele betürendszer.

C. F. RÜHL

betüöntődéje

LIPCSÉBEN.

Mörner J. és Társa

Gépgyára és Vasöntödéje Budapesten

KÉSZIT:

Egyszerű gyorsajtókat, 2 vagy 4 festék-dörzsölő hengerrel.

Kétszint nyomó gépeket, 2 festékszerkezettel, 2 vagy 4 festékdörzsölő hengerrel.

»Hungaria« akcidensz-gyorsajtókat.

Tégelynyomású gyorsajtókat.

Önműködő késköszörülő-gépeket.

Aranyozó-, dombornyomású- és kivágó-sajtókat.

Csomagoló- és simító-sajtókat.

Papírvágó- és papírfűrő-gépeket.

Könyomdai gyorsajtókat.

Könyomdai kézisajtókat.

Tömöntödei berendezéseket.

Transzmisszió-telepeket.

Körforgású nyomógépeket

ujságok, könyvek és illusztrált művek egy- és többszínbeni nyomására, tökéletesbitett tölcser- és körbenforgó keshajtogató készülékkel.

Használt gyorsajtók

alaposan kijavítva és átalakítva, jótállás mellett jutányos árért eladó.

TELEFON 181

Luxuspapírok.

MOIRET F. ÖDÖN

PAPÍRNAGYKERESKEDÉSE

ÉS GYÁRI PAPIRRAKTÁRA

Budapest

V., Báthory-utca
20. sz.

Itatópapírok.

Lemezek és fénylemezek.

Kartonpapírok stb.

Mindenféle

író-, fogalmazó-, okmány-,
nyomtató-, illusztráció-
s rajzpapírok raktára.

Színes
papírok.

Zágrábi Papírgyár-Részvénytársaság
egyedüli magyarországi elárusítója.

Nagy választékot tart a legkülönfélébb
 czélszerű és divatos
Könyv- és Czimbetűkből.
 Elvállal igen jutányos áron egész
 nyomdai berendezéseket.

FISCHER ÉS MIKA

BETŰ- ÉS TÖMÖNTÖDE
 Budapest, VI., Révay-utca 6. sz.

*
 Folytonosan készletben tart szerb és héber
 betűket, körzereket és kizárásokat, nyom-
 dai szerelvényeket, betűszekrényeket és
 állványokat, a leggyorsabban készítve és
 legjobb minőségben kiállítva.

Ajánlja szabadalmazott
nyomdai vonalzó-berendezését
 táblázatszedésekhez.
 Egy oktáv-garnitúra ára 10 frt.

Cs. és kir. szab.

HERMANETZI PAPIRGYAR
 — RAKTÁRA —
 Budapest, V. ker., Arany János-utca 8. sz.
 (Alapított 1829. évben).

Levél-, könyv-, nyomda-, boríték-,
 író-, karton-, rajz-, csomagoló- és
 göngypapírok.

***
 Merített író-, okmány- és könyvpapírok.

Másoló-, selyem- és virág-selyempapírok.

*
 Itatós-, szűrle- és mindennemű
 merített nyomdapapírok.

Mindennemű lemezek stb. Papirzacsokgyár.

Géplevelboríték * Gyászlapok
 Névjegy-karton

Gyári főraktár Magyarország részére:

GOLDZIEHER GÉZA
 BUDAPEST V. kerület, Arany János-utca
 20. szám alatt.

A MYRTLE MARK kapható minden papirkereskedésben.

Legjobb és legkitünőbb
 minőségű **Papirárúk.**

Államilag kedvezményezett

ELSŐ MAGYAR KÖNYV- ÉS KÖNYOMDAI FESTÉKGYÁR.

47.004. és 53.406.
sz. osztrák-magyar
szabadalmak.

Kurzweil János és Fia

Kitüntetve:
Temesvár 1891.
Philippopol 1892.
Orsz. Ipar-Egyes.
1892.

GYÁR:

Budapest

IRODA ÉS RAKTÁR:

IX. ker., Márton-uteza 19.
Vendel-uteza 17.

V. kerület, Hold-uteza
23. szám.

Készít legjobb minőségű

ujság-, mű-, illusztráció-, díszmű- és mindenféle színes festéket.

KOROMÉGETÉS.

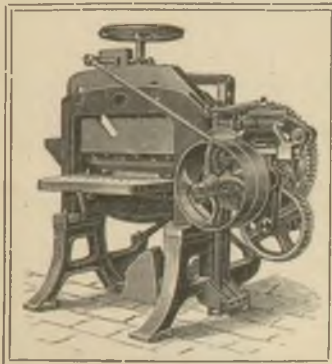
KÉNCZÉK. BRONZOK.

Telefon 270.

Patent gelatin-hengeranyag.

Szedősorzó igazítható feszítővel, szabadalmazott saját találmány.

Papírvágógép.

Különlegesség 1855 óta

GÉPEK

a papíripar

minden ágazata részére.

*

700 munkás!

*

A gyár évenként 3700
gépet készít.

KRAUSE KÁROLY gépgyára
LIPCSEBEN.

Raktáros és képviselő: **DESSAUER ÉS MÁRKUS** Budapest, Lázár-uteza 13.

Szám	Vágáshoz- szükség		Vágómagas- ság		Árak			
	cm.	cm.	közi- hajlára	mótor- hajlára	Ünpré- tű	Vágószu- r	Gyornaság- fűző	—
AB	50	19	425	550	150	100	80	—
AB a	55	19	485	610	160	105	80	—
AC	60	14	575	700	175	110	85	—
AC a	65	14	650	775	185	115	85	—
AD	71	17	740	905	200	120	90	—
AD a	76	17	825	950	220	125	90	—
AE	83	18	950	1075	240	125	95	—
AE a	91	18	1050	1175	250	130	95	—
AF	95	19	1150	1275	280	135	100	—
AF a	100	19	1250	1375	280	140	100	—
AG	108	20	1400	1525	315	145	105	—
AG a	118	20	1500	1625	325	150	105	—
AH	120	21	1600	1725	340	155	110	—
AH a	140	21	1950	2075	365	160	115	—
AJ	100	22	2275	2400	390	160	120	—
AZ	210	17	—	4700	500	200	—	—

Beleértve két jóminőségű kést, két vágó-
léczet, csavarkulcsot és olajkannát.

Ismételadónak engedmény.

Első Magyar

Betüöntőde-Részvénytársaság

Telefon 23-70.

VI. ker.
Dessewffy-utca
32. szám.

Budapest

Olomzárnyártás

Mechanikai műhely

EGÉSZ NYOMDAI BERENDEZÉSEK

jutányosan és gyorsan foganosittatnak.

Folyton dús raktárt tart magyar, német, horvát, szerb, román és bolgár ékezetű

Könyv- és Czímbeűkben

továbbá

Körzetek, Rézléniák és

* * * Kizárásokban

a legkülönfélébb

ÉKITMÉNYEK

és egyéb

nyomdai felszerelvényekben.

RÉZLÉNIAGYÁRTÁS

TÖMÖNTÖDE * GALVANOPLASZTIKA

BÉLYEGZÖMETSZÉS

E lap szövege az öntőde belűivel nyomatott.

Pesti könyvnyomda-részvénytársaság.

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

Naszód. Concordia-reszv.-társ. Német-Bogsn. Zeier A. J.	Predmér. Links M. utóda: Rosen- zweig II.	Szamos-Ujvár. Auróra-nyomda (tulajd. Todorán Endre). Gör. kath. egyházmegyei nyomda.	Szerencs. Simon József. Szigetvár. Corvina-nyomda.	Trencsén. Gansel Lipót. Skarnitzl Fr.
Német-Palánka. Kristofek József.	Putnok. Gaertner Ignác	Szakolca. Neumann, Teszlik és Tsa.	Szükszó. Blank Simon.	Turóc-Szent-Márton. Magyar nyomda (tulajd. Moskóczy Ferenczné). Turócszentmártoni nyomda r.-t.
Nyiregyháza. Jóba Elek. Nagy Mór. Piringer János (tulajd. Özv. Piringer Jánosné)	Resicza. Eisler József. Hungaria-könyvnyomda.	Szarvas. Sámuel Adolf. Szilkes Antal.	Szilágy-Somlyó. Böloni Sándor.	Ujpest. Fuchs Antal. Salgó Testvérek.
Nyitra. Huszár István. Iritzer Zsigmond. Neugebauer Nándor. Reicheles Lipót.	Rimaszombat. Györfly P. G.-né. Lévai Izso. Náray I. A. Rábely Miklós.	Szász-Régen. Burghardt Rezső. Sebesch Károly.	Szill-Hadad. Fein Sámuel.	Újvidék. Fuchs Emil és Társa. Hirschenhauser Benő. Ivkovics György. Miletics Szvetozár. Popovics Testvérek.
Ó-Becse. Gavansky Bozsidar. Lőwy Lajos.	Rozsnyó. Kovács Mihály. Sajóvidék nyomdája (tul. Hermann I.)	Szász-Sebes. Stegmann János.	Szolnok. Bakos István. Fuchs Lipót. Hay Fülöp.	Ungvár. Gellisz Miksa Jäger Bertalan. Levai Mór. Székely és Illés.
Ó-Kanizsa. Bruck P. Pál. Schwartz A.	Rizsahegy. Salva Károly.	Szászváros. Minerva-nyomda r. t. Schuller Testvérek és Tsa.	Szombathely. Bertalanffy József. Egyházmegyei könyvny. Gábrriel Agoston. Seiler H. utóda.	Vác. Kir. orsz. fegyintézeti ny. Kohn Mór. Mayer Sándor.
Oravicza. Kehrer C. Wunder Károly.	Salgó-Tarján. Bogenglück Ignác. Blumberg Soma Friedler Armin.	Szatmár. Litteczky Endre. Morvai János. Nagy Lajosné. Pázmány-sajtó. Weinberger Testvérek.	Tab. Pfeifer Ignác.	Vág-Ujhely. Brück Samu. Horovitz Adolf.
Orosháza. Pless N. Veres Lajos.	Sárbogárd. Spitzer Jakab.	Szeged. Endrényi Imre. Endrényi Lajos. Engel Lajos. Schulhof Károly. Traub B. és Társa. Várnai Lipót.	Tapolca. Lőwy B.	Verbász. Verbász könyvnyomda.
Orsova. Handl József. Orsovai könyvny. r.-t.	Sárvár. Jacoby B. utóda: Stranz J.	Szeghalom. Kovács Antal.	Tata. Engländer és Társa. Nobel Adolf.	Versecz. Gresits M. Kehrer Lajos. Kirohner J. E. özvegye. Wettl és Verontis.
Ó-Széplak. Nyitrávölgyi gazd. egyesít. nyomdája.	S.-A.-Ujhely. Hegyalja-könyvnyomda. (tul. Alexander Vilmos). Landesmann M. és Társa. Lőwy Adolf. Pannonia-nyomda (tul. Jursó és Ocskay). Zemplen-nyomda (tulajd. Ehleri Gyula).	Szegzárd. Báter János. Ujfalussy Lajos.	Temesvár. Csanád-egyházmegyei nyomda. Csendes J. Délmagyarországi szövét. kezetű nyomda. Freund Gyula. Mangold Sándor. Posaune nyomdája. Rácz M. Stéger Ernő utóda. Uhrmann Henrik. Union-könyvnyomda (tul.: Ifj. Steiner Károly). Veres Samu.	Veszprém. Egyházmegyei könyvny. Köves és Boros. Krausz A. Fia. Petőfi-nyomda.
Paks. Rosenbaum Miksa E.	Sajó-Sz.-Péter. Glatstein Adolf.	Székesfehérvár. Kaufmann F. Singer E. Szammer Imre. Szammer Kálmán. Szekesies és Vidéke ny. Völgyi Lajos.	Tisza-Füred. Lőwy Sámuel.	Zala-Egerszeg. Breisach Samu. Özv. Tahy Rozália.
Pancsova. Jovanovics Testvérek. Kosanics N. Miklós Vig Er. Wittigschlager Károly.	Sárospatak. Ev. ref. főisk. nyomdája (bérli Steinfeld Jenő).	Székeskúth. Kohn Sámuel.	Tolna. Weltmann Ignác.	Zenta. Kabos Ármin. Klenóczkyné Cs. A. Schwartz Sándor. Zentai Hirlap nyomdája.
Pápa. Goldberg Gyula. Nobel Armin. Ref. főisk. nyomda.	Segesvár. Horeth Frigyes. Jördens Testvérek.	Szeghalmi. Fischer Nánthán.	Tolna-Tamási. Jeruzsálem Ede	Zilah. Seres Samu.
Pécs. Madarász Béla. Pécsi irod. és könyvny. r. t. Taisz József. Wessely és Horváth	Selmeczbánya. Joerges A. özv.	Szentes. Hollósy és Vajda. Szentesi első könyvny. résztársaság. Szentes és Vidéke nyom- dája.	Topolya. Wilhelm Miksa.	Zólyom. Ifj. Nádasy Gyula.
Pécska. Ruber István.	Sepsi-Szent-György. Jókai-nyomda r.-t.	Szent-Gotthárd. Ifj. Wellisch Béla.	Torda. Harmath József (tulajd. Özv. Hartmath Józsefné).	Zombor. Bittermann Nándor. Oblát Károly. Zombor és Vidéke nyom- dája (tul.: dr. Molnár Gyula).
Perjámos. Pirkmayer Alajos.	Siklós. Harangozó József.	Szenc. Bezso János és Társa.	Török-Szent-Miklós Rubinstein Sándor.	Zsolna. Áldori Manó.
Petrozsény. Figuli Antal és társa.	Sopron. Blum Armin. Breiner E. és Fia. Reininger Armin. Romwalter Alfréd. Röltig Gusztáv.	Szepsz-Váralja. Püspöki nyomda		
Pozsony. Alkalay Adolf. Angermayer Károly. Éder István. Katholikus nyomda. Marinzi és Pawlik. Westungarischer Grenz- hote nyomdája. Wigand K. F.	Stájerlak. Rose V.	Szered. Sternér Dávid.		
Püstyén. Glpsz H.	Sümeg. Horvát Gábor.			
	Szapadka. Bittermann József. Bleszits Vincze. Krausz és Fischer. Schlesinger Sándor. Székely Simon.			

Az esetleges változásokat kérjük velünk tudatni.

A GRAFIKAI SZEMLE KIADÓHIVATALÁBAN

(Budapest, V., Hold-úteza 7.) kapható

A MAGYAR ÁLLAM

NYOMDÁSZATTÖRTÉNELMI TÉRKÉPE.

TERVEZTE ÉS MAGYARÁZÓ SZÖVEGGEL ELLÁTTA

FIRTINGER KÁROLY.

Ára 50 kr., vidékre (bérmentve) 60 kr.

Beit & Co *früher*
Beit & Philippi
HAMBURG
Druckfarben-Fabriken

A cég készít fekete és színes

Könyv- és könyomdai festékeket

Hammonia hengeranyagot **KENZÉKET.**

Vezérképviselőség és gazdagon felszerelt raktár

MÜLLER TESTVÉREK BUDAPEST, Főraktár és iroda: v. ker., Bálvány-utca 11. sz.

➔ **MEGJELENT!** ➔

Magyar Nyomdászok

SZERKESZTI:
TICHY ÁKOS.

Évkönyve

TIZENHARMADIK ÉVFOLYAM 1898 TIZENHARMADIK ÉVFOLYAM

Egy példány ára **70 kr.**, vidékre **77 kr.**

[Ajánlva 15 krajczárral több.

Megrendelhető lapunk kiadóhivatalában. — Utánvételes küldésre nem vállalkozunk.

Schriftgiesserei

Művészi kivitelű vignetták.
 Szilárd alkatú betűanyag.
 Kitűnő ajánlatok.

Dús választék
 a legjobb minőségű és diszes kivitelű,
 mélyvágású modern betűöntődel
 gyártmányokból.

Bauer & Comp.

Főüzlet:

Stuttgart

Érdeklődőknek készséggel

szolgálunk ujonnan megjelent, dústartalmú
 mintakönyvünkkel.

Fióküzlet:

Düsseldorf